

Helsingin kaupunki
Ympäristökeskus

Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja 14/2013

Selvitys Helsingin kaupungin ympäristöpolitiikan toimeenpanosta

Elina Mattero

Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja 14/2013

Elina Mattero

Selvitys Helsingin kaupungin ympäristöpolitiikan toimeenpanosta

Helsingin kaupungin ympäristökeskus
Helsinki 2013

Kannen kuva: Helsingin kaupungin aineistopankki / Seppo Laakso

ISSN 1235-9718
ISBN 978-952-272-527-1
ISBN (PDF) 978-952-272-528-8

Painopaikka: Kopio Niini Oy
Helsinki 2013

Sisällysluettelo

Esipuhe	1
Tiivistelmä	2
Sammandrag	3
Summary	4
1 Johdanto.....	5
2 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu	6
3 Tulokset.....	7
3.1 Ympäristöpolitiikan valmisteluprosessi ja sen onnistuminen	7
3.2 Ympäristöpolitiikan merkittävyys ja Helsingin vihreä kasvu	8
3.3 Ympäristöpolitiikan kytkeytyminen hallintokuntien strategioihin ja ympäristöjohtamiseen	9
3.4 Tavoitteet ja niihin liittyvät haasteet ympäristöpolitiikan teemoittain	10
3.4.1 Ilmastonsuojelu	11
3.4.2 Ilmansuojelu	13
3.4.3 Meluntorjunta	14
3.4.4 Vesiensuojelu	15
3.4.5 Luonnon- ja maaperänsuojelu	16
3.4.6 Hankinnat, jätteet ja materiaalitehokkuus	18
3.4.7 Ympäristötietoisuus ja -vastuullisuus	20
3.4.8 Ympäristöjohtaminen ja kumppanuudet.....	22
3.5 Keinot toteuttaa tavoitteita	23
3.6 Ympäristöpolitiikan uskottavuus	24
3.7 Ympäristöpolitiikan positiiviset vaikutukset	25
3.8 Mitä vielä tarvitaan?	26
4 Yhteenveto ja päätelmiä.....	27
Lähteet	28
Liitteet.....	29
1 Haastattelurunko.....	29
2 Haastatellut hallintokunnat, liikelaitokset ja kuntayhtymät	30

Esipuhe

Ympäristöjohtamisen keskeisiä periaatteita on jatkuva parantaminen. Helsingin kaupungin ympäristöjohtamisen tavoitteena on vuodesta 1999 alkaen ollut sisällyttää ympäristöasioiden hallinta kaikkeen toimintaan. Periaatetta onkin sovellettu kaupungin ympäristöjohtamisessa niin kaupungin tasolla kuin hallintokunnissakin.

Kaupunki on linjannut ympäristöpolitiikassaan keskeisiä ympäristöasioiden jatkuvan parantamisen tavoitteita ja periaatteita. Ympäristöpolitiikka sinällään edellyttää kaupungilta lukuisia käytännön ympäristöparannuksia, mutta ympäristöpolitiikan toteutumista tulee myös arvioida, jotta tavoiteltuihin tuloksiin voidaan päästä.

Ympäristöpolitiikka edellyttää myös laajaa yhteistyötä kaupungin hallintokuntien välillä sekä kumppanuuksia kaupungin ja elinkeinoelämän välillä. Toimiva yhteistyö ja kumppanuudet ovatkin yksin keskeisimpiä ympäristöpolitiikan onnistumisen menestystekijöitä.

Tämä selvitys tuottaa tietoa kaupungin ympäristöjohtamiselle niin jatkuvan parantamisen kuin yhteistyön edistämisen näkökulmasta. Selvityksessä on haastattelujen avulla tuotettu tietoa siitä, mitkä ympäristöpolitiikan osiot etenevät hyvin, ja mitkä vaativat lisäponnisteluita kaupungilta. Lisäksi selvitys tuottaa arvokasta tietoa siitä, missä kohtaa yhteistyön tiivistämisellä ja laajentamisella on eniten tarvetta.

Kiitan selvityksen laatijaa Elina Matteroa perusteellisesta ja tehokkaasta työstä. Selvitystä tukee samanaikaisesti laadittu kattava listaus kaupungin eri ohjelmiin ja suunnitelmiin liittyvistä toimenpiteistä, jotka toteuttavat ympäristöpolitiikkaa. Nämä kaksi työtä luovat hyvän pohjan ympäristöpolitiikan kokonaisvaltaiselle arvioinnille ja myös tausta-aineiston ympäristöasioiden sisällyttämiseksi osaksi hallintokuntien johtamista aikaisempaa tehokkaammin.

Päivi Kippo-Edlund
ympäristöpäällikkö

Tiivistelmä

Tämän selvityksen tarkoituksena on kartoittaa, miltä Helsingin kaupungin ympäristöpolitiikka kaupungin eri asiantuntijoiden näkökulmasta näyttää. Selvitystä varten haastateltiin loppuvuodesta 2012 kaupungin hallintokunnista, liikelaitoksista ja kuntayhtymistä 31 asiantuntijaa ja johtavan tason virkamiestä. Selvityksessä ilmi tulleet näkemykset voivat myös osaltaan auttaa kaupunkia ympäristöpolitiikan toimeenpanossa.

Helsingin kaupungin ympäristöpolitiikan tarkistamista valmistelemaan asetettu työryhmä sai ehdotuksensa valmiiksi alkuvuodesta 2011. Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen koordinoimassa valmisteluprosessissa pyrittiin huomioimaan kaupungin eri hallintokuntien, liikelaitosten ja kuntayhtymien näkemykset sekä ottamaan hallintokuntien asiantuntijoita laajasti mukaan valmistelutyöhön. Ympäristöpolitiikka hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 26.9.2012.

Kaupungin asiantuntijoiden laajat haastattelut kartoittivat haastateltujen näkemyksiä ympäristöpolitiikan valmisteluprosessista sekä politiikan eri osa-alueiden tavoitteista, niiden haasteista ja mahdollisista keinoista toteuttaa näitä tavoitteita. Ympäristöpolitiikan tavoitteet on jaettu kahdeksaan osa-alueeseen: ilmastonsuojelu, ilmansuojelu, meluntorjunta, vesiensuojelu, luonnon- ja maaperänsuojelu, hankinnat, jätteet ja materiaalitehokkuus, ympäristötietoisuus ja -vastuullisuus sekä ympäristöjohtaminen ja kumppanuudet. Tässä selvityksessä on noudatettu samaa jakoa tavoitteita koskevien tulosten osalta. Näiden lisäksi selvityksessä käsitellään asiantuntijoiden näkemyksiä ympäristöpolitiikan merkittävydestä, uskottavuudesta ja positiivisista vaikutuksista sekä Helsingin vihreästä kasvusta ja ympäristöjohtamisesta Helsingin kaupungissa.

Kaikki ympäristöpolitiikan kahdeksan osa-aluetta herättävät kaupungin asiantuntijoissa monipuolisesti ajatuksia painottuen luonnollisesti kunkin asiantuntijan omaan erityisosaamisalueeseen. Haastatellut kokevat ympäristöpolitiikan tärkeäksi ja itselleen hyödylliseksi asiakirjaksi. Moni on kuitenkin huolissaan politiikan onnistuneesta ja vaikuttavasta toimeenpanosta ja toivoo, ettei asiakirja unohdu ja hautaudu yhdeksi muiden joukossa. Tärkeitä esiin nousseita teemoja olivat hallintokunnilta vaadittujen tietojen (esim. jätemäärät, energiankulutus) mittaamisen mahdollistaminen, hallintokuntiin kohdistuvien vaatimusten selkiyttäminen sekä ennakkoluulottoman yhteistyön parantaminen hallintokuntien välillä.

Kaiken kaikkiaan itse politiikkaan ja sen valmisteluprosessiin suhtaudutaan positiivisesti. Ympäristöpolitiikan toimeenpanoon kohdistuu monia odotuksia, mutta myös uskoa sen onnistumiseen löytyy laajalti.

Sammandrag

Syftet med denna utredning är att kartlägga hur Helsingfors stads miljöpolitik ser ut ur stadens olika experters synvinklar. För utredningen intervjuades i slutet av år 2012 31 experter och ledande ämbetsman inom stadens olika ämbetsverk, affärsverk och samkommuner. Synpunkterna som framkom av utredningen kan också för sin del hjälpa staden för att verkställa miljöpolitiken.

Arbetsgruppen som tillsatts för att förbereda granskningen av Helsingfors stads miljöpolitik fick sitt förslag färdigt i början av 2011. I beredningsprocess, som koordinerades av Helsingfors stads miljöcentral, strävade man efter att beakta de olika synpunkterna inom stadens olika ämbetsverk, affärsverk och samkommuner samt att i omfattande grad inkludera experter inom förvaltningarna i beredningsarbetet. Miljöpolitiken godkändes i stadsstyrelsen den 26 september 2012.

De omfattande intervjuerna med stadens experter kartlade de intervjuades åsikter om miljöpolitikens beredningsprocess samt målsättningarna och utmaningarna inom politikens olika delområden och eventuella sätt att genomföra dessa målsättningar. Miljöpolitikens målsättningar har delats in i åtta delområden: klimatskydd, luftskydd, bullerbekämpning, vattenskydd, skydd av natur- och jordmånen, anskaffningar, avfall och materialeffektivitet, miljömedvetenhet och miljöansvar samt miljöledning och samarbete. I denna utredning har man iakttagit samma indelning av resultaten som berör målsättningarna. Utöver dessa behandlas följande frågor i utredningen: experternas åsikter om miljöpolitikens betydelse, trovärdighet och positiva effekter samt Helsingfors gröna tillväxt och miljöledning i Helsingfors stad.

Alla åtta delområden inom miljöpolitiken väcker många olika tankar hos stadens experter. Varje expert har naturligtvis mest åsikter om sitt eget specialkompetensområde. De intervjuade upplever miljöpolitiken som ett viktigt dokument som är nyttigt för dem själva. Många är emellertid oroade över hur politiken ska kunna verkställas på ett lyckat och verkningsfullt sätt och önskar att dokumentet inte glöms bort och blir liggande bland andra dokument. Viktiga teman som framkom var att möjliggöra mätandet av uppgifter som krävs av förvaltningarna (t.ex. avfallsmängder, energiförbrukning), klargöra kraven som ställs på förvaltningarna samt att förbättra det fördomsfria samarbetet mellan förvaltningarna.

Allt som allt förhåller man sig positivt till själva politiken och dess beredningsprocess. Det riktas många förväntningar på verkställandet av miljöpolitiken, men det finns även tro i stor utsträckning på att den kommer att lyckas.

Summary

The objective of this report was to find out what the environmental policy of Helsinki looks like from the perspectives of the city's various experts. For this purpose, 31 experts from the city's departments, municipal enterprises and joint municipal authorities were interviewed during late 2012. The perspectives revealed by this report will assist the city in implementing its environmental policy.

The working group that was appointed to prepare the review of the City of Helsinki's environmental policy completed its proposal in early 2011. This preparation process, coordinated by the City of Helsinki Environment Centre, aimed to consider the viewpoints of the city's different departments, municipal enterprises and joint municipal authorities and involve a wide range of experts from various city departments in the preparation work. The environmental policy was approved by the City Council on 26 September 2012.

Comprehensive interviews with the city's experts surveyed the opinions of the interviewees on the preparation process of the environmental policy and the goals detailed in the different areas of the policy, the challenges related to these goals and the potential means to achieve them. The goals of the environmental policy are divided into eight areas: climate protection, air protection, noise reduction, water protection, nature and soil protection, procurement, wastes and material-efficiency, environmental awareness and responsibility, environmental management, and partnerships. This survey follows the same structure in discussing the results related to the goals. In addition, the report also discusses the experts' opinions on the significance, credibility and positive effects of the environmental policy, as well as on the green growth of Helsinki and environmental management in the city.

All eight areas of the environmental policy evoked a wide range of opinions from the city's experts, which naturally focused on the area of expertise of each interviewee. The interviewees felt that the environmental policy was an important document that would also benefit them personally. However, many interviewees expressed concern over the success and effectiveness of the implementation of the policy and hoped that the document would not end up being forgotten and buried as just another similar document. Some important themes raised by the interviewees included making sure that city departments can measure the things that the policy requires them to monitor (such as waste volumes and energy consumption levels), clarifying the policy's requirements regarding different city departments and improving open-minded cooperation between city departments.

All in all, response to the policy itself and its preparation process was positive. People are expecting many things from the implementation of the environmental policy, but they also have strong faith in its success.

1 Johdanto

Helsingin kaupungin kolmas ympäristöpolitiikka hyväksyttiin Helsingin kaupunginvaltuustossa 26.9.2012 (Helsingin kaupunki 2012a). Ympäristökeskuksen koordinoimassa valmisteluprosessissa pyrittiin huomioimaan kaupungin eri hallintokuntien, liikelaitosten ja kuntayhtymien näkemykset sekä ottamaan hallintokuntien asiantuntijoita laajasti mukaan valmistelutyöhön. Tämän raportin tarkoituksena on selvittää, miltä valmis ympäristöpolitiikka kaupungin eri asiantuntijoiden näkökulmasta näyttää. Selvityksessä ilmi tulleet näkemykset ympäristöpolitiikan kahdeksan eri osa-alueen tavoitteista voivat myös osaltaan auttaa kaupunkia ympäristöpolitiikan toimeenpanossa.

Alkuvuodesta 2010 kaupunginjohtaja asetti ympäristöpolitiikan tarkistamista valmistelevan työryhmän, jonka puheenjohtajaksi nimettiin apulaiskaupunginjohtaja Pekka Sauri. Jäseniksi nimettiin edustajat ympäristökeskuksesta ja yhdestätoista muusta hallintokunnasta tai liikelaitoksesta. Työryhmä käsitteli kokouksissaan muun muassa ympäristöpolitiikan aihealueita, päivityksen työsuunnitelmaa sekä luonnosta uudeksi ympäristöpolitiikaksi. Ryhmä myös lähetti luonnoksen ja taustamuistion lausuntokierrokselle virastoihin, laitoksiin ja keskeisille sidosryhmille syksyllä 2010. Ehdotuksensa työryhmä sai valmiiksi alkuvuodesta 2011. (Helsingin kaupunki 2012b)

Osana valmisteluprosessia ympäristökeskus järjesti keväällä 2010 ympäristöpolitiikka-päivän, jossa noin 40 asiantuntijaa kaupungin hallintokunnista työsti ympäristöpolitiikan tavoitteita. Myös kaupungin ympäristöjohtamisen asiantuntijatyöryhmässä käsiteltiin ympäristöjohtamiseen ja kumppanuuksiin liittyviä tavoitteita. Valmiin ympäristöpolitiikan ohella ympäristökeskus koosti sille taustamuistion, selvitti eurooppalaisten kaupunkien ympäristöpolitiikkojen hyviä kokemuksia sekä arvioi ympäristöpolitiikan luonnoksen taloudellisia, sosiaalisia, terveydellisiä ja ympäristövaikutuksia. Valmistelun aikana jatkettiin vuoropuhelua hallintokuntien asiantuntijoiden kanssa. (Helsingin kaupunki 2012b)

Tätä selvitystä varten haastateltiin loka-joulukuussa 2012 Helsingin hallintokunnista, liikelaitoksista ja kuntayhtymistä 31 asiantuntijaa ja johtavan tason virkamiestä. Laaja haastattelu kartoitti haastateltujen näkemyksiä ympäristöpolitiikan valmisteluprosessista, merkittävydestä ja uskottavuudesta, sen positiivisista vaikutuksista, Helsingin vihreästä kasvusta, ympäristöjohtamisesta, politiikan eri osa-alueiden tavoitteista ja niiden haasteista sekä mahdollisista keinoista toteuttaa näitä tavoitteita.

Tuloksissa korostuu kaupungin asiantuntijoiden kokemus ympäristöpolitiikan tärkeydestä, mutta samalla myös huoli sen onnistuneesta toimeenpanosta. Kaiken kaikkiaan itse politiikkaan ja sen valmisteluprosessiin suhtaudutaan positiivisesti, ja erilaisia keinoja tavoitteiden toteuttamiseen mietitään aktiivisesti. Vaikka ympäristöpolitiikan toimeenpanolta odotetaan paljon, löytyy myös uskoa sen onnistumismahdollisuuksiin laajalti.

2 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu

Selvitystä varten haastateltiin loka–joulukuussa 2012 (25.10.–12.12.) 31 asiantuntijaa ja johtavan tason virkamiestä kuudestatoista Helsingin kaupungin virastosta, liikelaitoksesta tai kuntayhtymästä (ks. taulukko 1 ja liite 2 Haastatellut hallintokunnat, liikelaitokset ja kuntayhtymät). Haastateltavat valittiin Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen ympäristöasioiden hallinnan vastuualueella siten, että tärkeimpänä kriteerinä oli saada haastattelu mahdollisimman monesta hallintokunnasta, kaikkia ympäristöpolitiikan osa-alueita koskien. Mukaan poimittiin sekä johtavan että asiantuntijatasen henkilöstöä. Kaikki haastateltavat joko hoitavat ympäristöpolitiikkaan liittyviä asioita tai ovat niihin vaikuttavassa asemassa omassa hallintokunnassaan.

Taulukko 1. Haastateltujen sijoittuminen kaupungin organisaation sisällä (suuri hallintokunta > 1000 työntekijää)

Haastatellut/Sijoittuminen	Asiantuntijataso	Johtotaso
Pieni tai keski-suuri hallintokunta	15	4
Suuri hallintokunta	4	1
Liikelaitos	3	1
Kuntayhtymä	2	1

Haastattelut olivat puolistrukturoituja (ks. liite 1 Haastattelurunko). Kysymyksiä oli yhteensä 14, joista 12 oli avoimia ja kahdessa esitettiin haastateltavalle lista vaihtoehtoja, joista valita haluamansa. Ensimmäinen haastattelu toimi koehaastatteluna, mutta koska kysymykset eivät olennaisesti muuttuneet sen jälkeen, käytettiin myös sitä osana aineistoa. Haastatteluista tehtiin tarkat muistiinpanot, jotka olivat pääasiallisena lähteenä selvitystä kirjoitettaessa. Lisäksi haastattelut äänitettiin yksityiskohtien myöhempää tarkastamista varten. Haastatelluilla oli mahdollisuus kommentoida valmista selvitystä viikon ajan. Haastattelujen luvattiin olevan luottamuksellisia niin, ettei selvityksestä olisi pääteltävissä kuka vastasi mitään.

Haastattelun alkuperäinen rakenne ei soveltunut kaikkien hallintokuntien haastateltaville, joten rakennetta muokattiin hieman osassa haastatteluja. Kolmen haastattelun jälkeen lisättiin haastattelurunkoon yksi kysymys ympäristöpolitiikan positiivisten vaikutusten ennustamisesta, johon täten vastasi 28 henkilöä (tulokset osiossa 3.8 Ympäristöpolitiikan positiiviset vaikutukset). Haastattelut tehtiin pääsääntöisesti yhdelle henkilölle kerrallaan. Kaksi haastatteluista oli parihaastatteluja, joissa haastateltiin kahta henkilöä samanaikaisesti heidän toiveestaan. On mahdollista, että näiden haastateltujen vastauksiin on vaikuttanut kollegan läsnäolo haastattelussa vaikkakaan haastattelija ei tämän suuntaista vaikutusta havainnut.

3 Tulokset

Tässä osiossa tarkastellaan haastatteluissa esiin nousseita näkemyksiä ympäristöpolitiikan ja sen valmisteluprosessin eri puolista. Ensin käsitellään näkemyksiä valmisteluprosessista, minkä jälkeen siirrytään näkemyksiin politiikan merkittävyydestä ja tuesta Helsingin vihreälle kasvulle. Seuraavaksi pohditaan politiikan kytkeytymistä hallintokuntien toimintadokumentteihin ja ympäristöjohtamiseen. Osio 3.4 käsittelee asiantuntijoiden näkemyksiä ympäristöpolitiikan kahdeksan eri teeman tavoitteista ja niiden haasteista. Tämän jälkeen pohditaan vielä keinoja toteuttaa näitä tavoitteita, sekä ympäristöpolitiikan uskottavuutta ja positiivisia vaikutuksia. Lopussa kiteytetään monipuoliset näkemykset siitä, mitä vielä tarvitaan ympäristöpolitiikan toteutumiseksi.

3.1 Ympäristöpolitiikan valmisteluprosessi ja sen onnistuminen

Haastatellusta 31 asiantuntijasta 17 koki osallistuneensa politiikan valmisteluprosessiin, kolme ei muistanut tai suoraan vastannut kysymykseen, ja 11 ei kokenut osallistuneensa valmisteluun. Osallistuneista seitsemän mainitsi olleensa mukana lausumassa luonnoksista, viisi mainitsi vuoropuhelun ja kommentoinnin ympäristökeskukselle ja neljä osallistumisen työpajaan tai muuhun tilaisuuteen. Vaikka yksitoista ei kokenut varsinaisesti osallistuneensa valmisteluprosessiin, mainitsivat he usein olleensa prosessista jossain määrin tietoisia ja uskoivat osallistumismahdollisuuksia olleen tarjolla.

Usea haastateltu näki prosessin onnistuneena, ja erityisesti avoimuus mainittiin hyvänä piirteenä. Kahdeksan haastateltua koki näkemystensä ja kommenttiansa tulleen kuulluksi prosessissa. Toisaalta yksi haastateltu myös toivoi laajempaa osallistumista, kun taas toinen kuvaili prosessia kivuliaaksi ja pitkäksi. Kolme mainitsi prosessin venyneen liiaksi.

Kysyttäessä millainen ympäristöpolitiikan lopputulos on haastateltavan hallintokunnan kannalta, olivat vastaukset pääosin positiivisia. Neljä haastateltua mainitsi tavoitteiden haastavuuden ja kunnianhimoisuuden hyvänä piirteenä ja kolme arvosti politiikasta löytyvää konkretiaa. Poliitiikan mainittiin olevan selkeä ja tiivistetty sekä sen ennustettiin toimivan hyvin koko kaupungin ympäristöjohtamisessa. Toisaalta kolme haastateltua myös kritisoi sitä, miten yleisellä tasolla politiikka heidän mielestään liikkuu. Vaikka päämäärät löytyvät, ei kaikille ole reittikarttaa.

Muu kritiikki politiikan lopputulosta kohtaan koski sen eri tavoitteita. Osan tavoitteista kerrottiin olevan joko liian vaikeita, helppoja tai yksityiskohtaisia, muissa asiakirjoissa mainittuja, toivomuksia tai hajan hajan olevia. Yksi haastateltu arvosteli taustamateriaalin olevan jo vanhentunutta, kun taas toinen kiitteli juuri sitä, etteivät tavoitteet ole vanhentuneita vaikka prosessi venyikin. Neljä haastateltua koki, ettei ympäristöpolitiikka kosketa suuremmin häntä tai edustamaansa hallintokuntaa, sillä omaksi koettu osio on joko suppea tai linjat vedetty jo toisissa asiakirjoissa.

Valmisteluprosessin tiedotuksesta kysyttäessä nousi mielenkiintoisena huomiona esiin se, ettei viisi haastateltua osannut kommentoida, koska ei muistanut tiedotusta. Kolme haastateltua mainitsi nimenomaan henkilökohtaisten suhteiden tuoneen heille tietoa, mutta epäili muuta tiedotusta. Neljä haastateltua sanoi suoraan, ettei pysynyt mukana siinä, mitä prosessissa tapahtui, vaikkakin kaksi heistä uskoi sen johtuneen pääosin omista kiireistä. Prosessin ajallisen venymisen ja

loppuvaiheiden pitkän keston mainittiin heikentäneen tiedon kulkua. Tiedotuksen ei koettu olleen järjestelmällistä tai virallista, ja jopa suoranaisia väärinymmärryksiä tapahtui yhteydenpidossa ympäristökeskuksen kanssa ainakin yhdessä tapauksessa.

Toisaalta moni haastatelluista (5/31 haastateltua) kehui tiedotusta riittäväksi ja sopivaksi. Kaksi mainitsi saaneensa hyvin tietoa, kun taas toiset kaksi kehuivat tietoa tulleen kysymättäkin. Kolme haastateltua uskoi, että olisi saanut hyvin tietoa kysymällä ja kaksi mainitsi, ettei tiedotuksessa ole ollut mitään ongelmia tai vaikeuksia.

Ympäristöpolitiikan valmisteluprosessi näkyi Helsingin hallintokunnissa joltain osin, mutta tiedotuksessa on yhä parantamisen varaa. Moni kokee saaneensa äänensä kuuluviin avoimeksi kuvaillussa prosessissa. Poliitiikan lopputulokseen ollaan pääosin tyytyväisiä kritiikin ollessa keskenään ristiriitaista.

3.2 Ympäristöpolitiikan merkittävyys ja Helsingin vihreä kasvu

Haastatelluilta kysyttiin, kuinka merkittävänä he pitivät kaupungin uutta ympäristöpolitiikkaa määrittelemättä tarkemmin merkittävyyden asteikkoa tai muita raameja vastaukselle. Karkeasti jaoteltuna kolmesta haastateltua koki politiikan merkittäväksi, viisi jokseenkin merkittäväksi ja seitsemän jopa erittäin merkittäväksi. Useimmin kuultu tarkempi luonnehdinta oli, että ympäristöpolitiikka on tärkeä. Merkittävyyden yhteydessä mainittiin politiikan olevan kattava, iso askel, lyhyt ja pelkistetty sekä yleispiirteinen, haastavakin taustoitus. Poliitikassa koettiin näkyvän kaupungin pitkäjänteiset linjaukset. Yksi haastateltava koki sen olevan merkittävä hänelle helsinkiläisenä, kun taas toinen uskoi sen olevan hyvä päättäjille.

Neljä haastateltua suhtautuivat politiikan merkittävyyteen hieman varautuneemmin tuoden esille, ettei politiikka sellaisenaan ole vielä merkittävä. Merkittävyyden tueksi kaivattiin lisää konkretiaa ja ohjaavuutta. Kokonaispainoarvon arvioitiin riippuvan nivoutumisesta Helsingin kaupungin strategiaohjelmaan.

Kun haastatelluilta kysyttiin tukeeko ympäristöpolitiikka heidän mielestään Helsingin vihreää kasvua, kaipasivat monet ymmärrettävästi tarkennusta käsitteelle, eivätkä kaikki esimerkkien jälkeenkään kokeneet osaavansa vastata kysymyseen. Haastattelija kuvaili käsitettä laajaksi ja kertoi sillä tarkoitettavan niin ympäristöliiketoimintaa kuin myös hyvinvointia, kaupungin houkuttelevuutta ja imagoa. Lähes puolet (15/31 haastateltua) vastasi ympäristöpolitiikan tukevan Helsingin vihreää kasvua. Seitsemän haastateltua määritteli politiikan voivan tukea vihreää kasvua, jos siinä luetellut teot ja toimenpiteet toteutuvat ja politiikka vaikuttaa tietoisuuteen ja kaupunkilaisten toimintaan. Yksi haastateltava kaipasi avuksi konkretiaa, kun taas kaksi haastateltua koki politiikan tukevan vihreää kasvua välillisesti, esimerkiksi edesauttamalla kaupungin vihertymistä.

Viisi haastateltua ei kokenut ympäristöpolitiikan tukevan Helsingin vihreää kasvua. He näkivät yhteyden olevan epäselvä. Yksi haastatelluista arvioi vaikutuksen rajoittuvan asiantuntijoihin, toinen taas ei löytänyt politiikasta elinkeinopolitiikan näkökulmaa, muttei toisaalta uskonut sen olevan tarkoituskaan. Kysymys Helsingin vihreästä kasvusta herätti haastatelluissa laaja-alaista pohdiskelua. Eräs haastateltu pohti, onko Helsingillä halu olla vihreän talouden edelläkävijä, eikä itse kokenut sen näkyvän.

3.3 Ympäristöpolitiikan kytkeytyminen hallintokuntien strategioihin ja ympäristöjohtamiseen

Ympäristöpolitiikan jalkautumisen kannalta voidaan nähdä olennaisena, että sen linjaukset ja tavoitteet näkyisivät kaupungin hallintokuntien toimintaa ohjaavissa dokumenteissa ja järjestelmissä. Tässä osiossa käsitellään ensin asiantuntijoiden näkemykset politiikan kytkeytymisestä hallintokuntien strategioihin, sen jälkeen talousarvioihin ja -suunnitelmiin ja lopulta ympäristöjärjestelmiin ja -johtamiseen.

Usea haastateltu kertoi ympäristöasioiden näkyvän toimintaa ohjaavissa dokumenteissa enenevissä määrin. Kahdentoista haastatellun mielestä ympäristöpolitiikan mukaiset tavoitteet näkyvät heidän strategiassaan vähintäänkin osittain. Useilla hallintokunnilla oli kuitenkin strategian päivitys tai valmisteluprosessi meilläään haastattelun ajankohtana. Moni koki luontevaksi linjaksi, että ympäristöpolitiikka ohjaa omaa ja muiden hallintokuntien ympäristötyötä ja sen tavoitteet kuuluvat hallintokuntien strategioihin. Eräs haastateltu mainitsi tavoitteiden näkyvän takuulla myös siksi, että hänen tehtävissään ekologisuus tarkoittaa samalla edullisuutta.

Ympäristöpolitiikan ujuttaminen oman hallintokunnan strategiaan nähtiin osittain kuitenkin haasteellisenä. Poliitiikan kuvailtiin olevan vain yksi monesta tahtotilasta. Strategiaan saa sisällyttää vain vähän asiakokonaisuuksia, eikä kaikkia kaupungin tavoitteita, ohjelmia ja toiveita välttämättä muistutakaan strategiaa valmisteltaessa. Erään haastatellun mukaan ohjelmia on niin paljon, että ne heitellään strategiaprosessin lopussa sinne, kun muistetaan. Eräs haastateltu koki, ettei hänen aikansa riitä hoitamaan ympäristöasioita strategisesti, toinen kaipasi ennen strategisia linjauksia selkeytystä sille, mitä ympäristöpolitiikka toivoo juuri heidän toiminnaltaan.

Strategiaa konkreettisempaan talous- ja toimintasuunnitelmaan moni koki tai ainakin toivoi ympäristöpolitiikan kytkeytyvän jollain tavalla. Reitiksi ehdotettiin esimerkiksi investointistrategiaa ja -ohjelmaa. Jo ennen uusinta ympäristöpolitiikkaa on kaupungin talousarvion laatimisoheissa ollut vaade sisällyttää siihen ympäristötavoitteita, ja moni mainitsikin tällaisia olevan. Koettiin linjakkaaksi, että se mitä halutaan toteutettavan, myös resursoidaan.

Muutamissa haastatteluissa oltiin pessimistisempiä ympäristöpolitiikan vaikutuksesta taloussuunnitteluun. Kytkennän koettiin olevan tällä hetkellä vähän keino-tekoinen ja toimimaton. Taloussuunnittelun koettiin vaikuttavan sattumanvaraiselta, eikä ympäristöpolitiikan uskottu tilannetta auttavan. Eräs haastateltu ei ymmärtänyt, mikä yhteys ympäristöpolitiikalla voisi olla hänen hallintokuntansa talouden ja toiminnan suunnitteluun ja mainitsi heillä pitkään olleen erillisen kestävä kehityksen määrärahan. Erään haastatellun mielestä koko ympäristöpolitiikka olisi pitänyt valmistella kaupungin talousosastolla. Hänen mielestään se, että ympäristöpolitiikka saadaan sisällytettyä kaikkien hallintokuntien taloussuunnitelmiin, vaatii ympäristökeskukseksi paljon työtä.

Kysyttäessä kytköksestä ympäristöjohtamiseen mainintoja saivat erityisesti ympäristöjärjestelmä, ympäristöohjelma ja tulospalkkiotavoitteet. Kaksi haastateltua mainitsi juuri hallintokuntansa ympäristöohjelman kytkeytyvän ympäristöpolitiikkaan, kun taas kaksi muuta koki, ettei ympäristöpolitiikka juuri vaikuta heidän ympäristöohjelmiinsa. Yhdeksän haastateltua mainitsi hallintokuntansa ympäristöohjelman tai -strategian. Suurin osa kertoi ympäristöpolitiikan vaikuttavan heidän ohjelmiinsa, erityisesti niissä tapauksissa, joissa ympäristöohjelmaa oltiin

päivittämässä juuri ympäristöpolitiikan hyväksyntää seuraavana vuonna. Eräs haastateltava ei tiennyt, oliko heidän ympäristöohjelmassaan huomioitu ympäristöpolitiikkaa. Toinen kertoi, ettei oltu, mutta ohjelma ei kuitenkaan ole ristiriidassa politiikan kanssa.

Useampi haastateltu mainitsi hallintokunnassaan olevan käytössä ympäristöasioihin liittyviä tulospalkkiotavoitteita. Näiden mainittiin koskevan muun muassa paperinkäytön vähentämistä, hankintoja, energiansäästöä, jätteen vähentämistä ja ilmansuojelua. Eräs haastateltu huomautti, että on johtamiskysymys, halutaanko ympäristön huomioiminen osaksi toimintakulttuuria vai tulospalkkion saavuttamisen välineeksi. Jopa kuusi haastateltua mainitsi ympäristöjohtamisesta keskusteltaessa mahdollisuuden vedota eri tahoihin ympäristöpolitiikan avulla. Tästä ”ohjaamiseen liittyvästä selkänojasta” arvioitiin olevan aidosti hyötyä, ja politiikkaan vedoten oli jo eräässä hallintokunnassa yritetty saada lisää henkilöresursseja. Haastatellut kokivat ympäristöpolitiikan antavan heille tukea ympäristötoimintaa perusteltaessa.

Viraston johtavan tason merkitys ympäristöjohtamisessa mainittiin kahdessa haastattelussa. Ympäristöpolitiikan kytköksen viraston käytäntöihin koettiin riippuvan ”pomon valistuneisuudesta”. Eräs haastateltu oli huomannut, että johto jää monesti politiikkatasolle, kun taas muut virastossa ajattelevat käytännön tason ympäristöasioita. Käytännön ympäristöpolitiikan sovellusalueista mainittiin useassa haastattelussa jäteasiat ja hankinnat. Neljä haastateltua koki hallintokuntansa tavoitteiden olevan niin samansuuntaisia ympäristöpolitiikan kanssa, ettei se varsinaisesti tuo heille enää uusia ideoita. Yksi haastateltu sanoi suoraan, ettei ympäristöpolitiikka tästä syystä ohjaa heidän toimintaansa. Eräs haastateltu toivoi, että ympäristöraportointia pystyttäisiin politiikan avulla kehittämään edelleen, toinen taas toivoi kaupungin ohjeissa hallintokunnille puhuttavan ja kysyttävän myös ympäristöpolitiikasta. Kuitenkaan silloinkaan ei tulisi olettaa kaikkien hallintokuntien tekevän kaikkea politiikassa mainittua, vaan kysymys voisi olla esimerkiksi ”miten ympäristöpolitiikka näkyy toiminnassanne?”

Helsingin hallintokunnissa koetaan laajalta osin luonnolliseksi, että ympäristöpolitiikan tavoitteet kuuluvat heidän strategioihinsa. Kuitenkin politiikka on vain yksi monesta tahtotilasta, ja se voi olla haastavaa saada strategiassa merkittävään osaan. Kytkennän taloussuunnitteluun koetaan olevan keinotekoisempi ja vaativan ympäristökeskukselta paljon työtä. Ympäristöjohtamisen osalta politiikan koetaan voivan vaikuttaa erityisesti hallintokuntien ympäristöjärjestelmiin, ympäristöohjelmiin ja tulospalkkiotavoitteisiin. Useat uskovat ympäristöpolitiikan tukevan heitä heidän perustellessaan panostuksia ympäristötoimintaan.

3.4 Tavoitteet ja niihin liittyvät haasteet ympäristöpolitiikan teemoittain

Haastatelluilta kysyttiin useita kysymyksiä ympäristöpolitiikan kahdeksasta eri osa-alueesta. Heitä pyydettiin muun muassa valikoimaan osa-alueista hallintokunnalleen tärkeimmät, haastavimmat ja helpoiten toteutettavat. Tässä osiossa käydään läpi haastateltujen näkemykset kustakin osiosta.

3.4.1 Ilmastonsuojelu

ILMASTONSUOJELUN TAVOITTEET

Pitkä aikaväli

- Helsinki tavoittelee hiilineutraalia tulevaisuutta vuoteen 2050 mennessä. Tavoitteen toteutumista seurataan säännöllisellä raportoinnilla määrävälein, jolloin toimenpideohjelmaan voidaan tehdä tarvittavat muutokset.
- Helsinki on eturivin toimija energiatehokkuudessa, ilmastomuutoksen hillinnässä ja siihen sopeutumisessa niin kansallisesti kuin kansainvälisesti

Keskipitkä aikaväli

- Kasvihuonekaasupäästöt (kutusperäiset) ovat alentuneet vähintään 20 % vuoteen 2020 mennessä energiatehokkuuden parantamisen ja elinkaareltaan vähäpäästöiseen energiantuotantoon siirtymisen myötä (vertailuvuosi 1990). Selvitetään edellytykset päästötavoitteen nostamiseksi 30 %:iin.
- Uusiutuvan energian osuus on vähintään 20 % vuonna 2020
- Energiatehokkuus on parantunut vähintään 20 % vuoteen 2020 (mittarina asukaskohtainen energiankulutus, vertailuvuosi 2005)
- Ilmastomuutokseen sopeutuminen integroidaan kaikkien hallintokuntien toimintaan riskien minimoimiseksi. Ilmastomuutoksen vaikutuksista ja keinoista siihen varautumiseksi viestitään kuntalaisille ja yrityksille.

Ympäristöpolitiikan ilmastonsuojelua koskeva osa-alue koettiin monissa haastatteluissa tärkeäksi, jopa tärkeimmäksi asiaksi koko politiikassa. Joidenkin mielestä se on niin mittava kokonaisuus, että monet muut osa-alueet tai tavoitteet voisi sijoittaa sen alle. Ilmastoasioihin mainittiin panostettavan paljon, mutta se koettiin myös tarpeelliseksi, ja jopa vahvempaa otetta toivottiin. Muutama haastateltava koki osa-alueen koskettavan kaikkia hallintokuntia, mutta toisaalta viisi haastateltavaa jätti osa-alueen mainitsematta.

Energiatehokkuuteen liittyvistä tavoitteista mainittiin prosenttimuodossa olevien tavoitteiden olevan haasteellisia, vaikka energiatehokkuuden koettiin muuten olevan hyvällä mallilla. Energiansäästöön liittyen yksi haastateltava kyseenalaistamista voisi enää tinkiä ja miten kulutusta mitattaisiin luotettavammin. Useamman kerran mainittiinkin se, että energiatehokkuuden parantumisesta saadaan vain laskennallisia arvioita. Ilmastonsuojelua kuvattiin taloudellisesti ja teknisesti haasteelliseksi.

Kaksi haastateltavaa nosti esiin erityisesti liikenteen päästöt, joita kuvattiin jopa haasteellisimmiksi tavoitteiden kannalta. Yksi haastateltavista painotti kuitenkin sitä, ettei kaupunki yksin pysty suitsimaan liikenteen päästöjä, vaan tähän vaikuttaa olennaisesti myös valtiotason linjaukset.

Yli neljäsosa (8/31 haastateltua) haastatelluista mainitsi ilmastonsuojelun osa-

alueen olevan hyvin haasteellinen ja iso. Kolme mainitsi sen vaativan valtavia investointeja. Kaksi haastateltua koki energiatehokkuuspuolella olevan osaamisvajetta, ja mainituksi tuli myös motivaatiopula. Sopeutumistavoitetta kommentoitiin kahteen suuntaan; toisaalta siihen ei uskallettu uskoa toiveikkudesta huolimatta, toisaalta sen sanottiin näkyvän jo nyt selvästi ja yhä laajentuvan.

Mielenkiintoisen ristiriidan haasteellisuuden näkökulmaan toivat useat maininnat tavoitteiden helppoudesta ja hyvästä etenemisestä. 20 prosentin päästövähennystavoitteen mainittiin olevan liian helppo, ilmastosuojelutavoitteiden kommentoitiin olevan kohtuullisen helposta päästä, ja kaksi haastateltavaa koki niiden etenevän aika hyvin. Tavoitteiden saavuttaminen ei erään vastaajan mielestä vaadi paljon, sillä se ei maksa, ja tiedotusta ja koulutusta on jo. Energiatehokkuuden koettiin paranevan silkan kaupunkirakenteen tiivistymisen ja ajoneuvokannan uudistumisen sekä kulkumuotojakauman muutoksen myötä.

Useampi haastateltu tunnisti Helsingin Energian tämän osa-alueen pääasialliseksi toteuttajaksi, jonka ratkaisut kytkettyvät olennaisesti tavoitteiden toteutumiseen. Toisaalta eräs haastateltava kyseenalaisti isoihin siirtoihin keskittymisen ja toivoi sen muistamista, että pienistä puroista kasvaa energia-asioissakin iso virta.

Myös energiankulutuksen vähentämisen esimerkiksi asuinrakennuskorjauksin mainittiin vaikuttavan tuotannon ohella. Yksi haastatelluista kyseenalaisti ilmastosuojelun käyttämisen perusteena luonnon monimuotoisuuden uhraamiselle esimerkiksi kaupunkirakenteen tiivistämisestä puhuttaessa. Hän korosti, että luonnon monimuotoisuuden ja hydrologisen kierron turvaaminen on sekin ilmastosuojelua, vaikka se monesti joutuukin tietynlaiseen konfliktiin näiden tavoitteiden kanssa.

Ilmastosuojelu nähdään Helsingin hallintokunnissa tärkeänä ympäristönsuojelun osa-alueena. Energiatehokkuuden koetaan olevan hyvällä mallilla, mutta ympäristöpolitiikassa mainitut prosentuaaliset tavoitteet nähdään haasteellisina. Ilmastosuojelu vaatii investointeja, osaamista ja motivaatiota. Vaikka moni kokee osa-alueen olevan iso ja haastava, löytyy myös useita, joiden mielestä tavoitteet etenevät kohtuullisen helposti. Helsingin Energian ratkaisut nähdään olennaisina ilmastosuojelutavoitteiden toteutumisen kannalta.

3.4.2 Ilmansuojelu

ILMANSUOJELUN TAVOITTEET

Pitkä aikaväli

- Liikenteen pakokaasut eivät heikennä ilmanlaatua (teliikenne on lähes päästötöntä)
- Hengitettävien hiukkasten (PM₁₀) vuorokausiraja-arvotason ylittävien vuorokausien lukumäärä on vähintään puolittunut nykyisestä sallitusta tasosta (35 kpl/v) ollen alle 18 kpl/v. Selkeästi kaukokulkeuman vuoksi aiheutuneita ylityksiä ei oteta huomioon.
- Uusiutuvan energian kuljetus ja käyttö eivät heikennä ilmanlaatua (biopolttoaineet, biomassa ja pienpoltto)

Keskipitkä aikaväli

- Ilmanlaadun raja-arvoja ei ole ylitetty vuoden 2015 jälkeen. Ilman epäpuhtauksien pitoisuudet (ml. pienhiukkasten) ovat tämän jälkeen edelleen alentuneet
- Ilmanlaadun tavoitearvoja sekä kansallisia ohjearvoja ei ylitetä

Useat haastatellut kokivat ilmansuojelun osa-alueen tavoitteet haastaviksi. Liikenteen päästöt mainittiin haasteellisimmiksi. Ilmanlaadun huononeminen ei tarvitse muuta kuin esimerkiksi huonot sääolosuhteet. Eräs haastateltava myös huomautti turvallisuuden menevän ilmansuojelun edelle esimerkiksi liikenteestä puhuttaessa.

Haasteellisuuden vastapainoksi osa-alueen koettiin kuitenkin olevan teknisesti järjestelmällistä ja pitkälle kehittynyttä. Siihen on tullut selkeitä parannuksia ja lopputulos voi olla hyvä huolimatta siitä, että jotkin ilmanlaadun raja-arvot joskus ylittyisivätkin. Liikenteen päästöistä puhuttaessa oltiin yhtä mieltä siitä, että muutoksiin vaaditaan poliittista tahtoa, sillä esimerkiksi ajoneuvokannan uudistumisen edistäminen on valtiotason tehtävä. Yksi haastateltava toivoi ohjaamisen tapahtuvan enemmän porkkanan eli kannustuksen kautta.

Haasteellisiksi ilmansaasteiksi mainittiin hiukkaset ja typpidioksidi. Typpidioksidin vuosiraja-arvon arvioitiin ylittyvän myös 2016 jälkeen, ja myös katupölytilanne vaatii jatkuvaa parantamista. Näiden mainittiin kuitenkin riippuvan vahvasti myös valtiotason päätöksistä. Kantakaupungissa raja-arvojen ylittymisen arvioitiin johduvan lisääntyneestä maankäytöstä.

Tavoite uusiutuvien energiamuotojen kuljetusten päästöistä herätti huolta kahdessa haastattelussa. Tämän koettiin olevan mahdollinen tulevaisuuden haaste, mutta tavoitteeseen toivottiin toki päästävän. Samaten kahdessa haastattelussa mainittiin kasvillisuus olennaisena, hieman unohdettuna tekijänä ilmansuojelussa. Toivottiin enemmän huomiota sille, miten kasvillisuuskin on osa paikallista ilmansuojelua.

Ilmansuojelun tavoitteet nähdään Helsingin hallintokunnissa hyvin haastavina erityisesti liikenteen päästöjen tähden. Moni kokee ilmanlaadun huononemiseen olevan vaikea vaikuttaa, sillä valtiotason päätökset ja silkat sääolosuhteet ovat

tässä osa-alueessa suuressa roolissa. Vaikka ilmansuojelu nähdään teknisesti pitkälle kehittyneenä, ei ilmansaasteiden raja-arvojen ylittymisen tai uusiutuvien energiamuotojen kuljetusten päästöjen suhteen olla kovinkaan optimistisia.

3.4.3 Meluntorjunta

MELUNTORJUNNAN TAVOITTEET

Pitkä aikaväli

- Ympäristömelun ohjearvoja ei ylitetä. Ihmiset eivät altistu pitkäaikaiselle, erityisesti liikenteen aiheuttamalle voimakkaalle melulle, jolla on haitallinen vaikutus terveyteen.

Keskipitkä aikaväli

- Melulle altistuminen on vähentynyt siten, että vuoteen 2020 mennessä päiväajan keskiäänitason yli 55 dB melualueilla asuvien määrä on vähintään 20 % pienempi kuin vuonna 2003 (vanhat asuinalueet; ei uusia melulle altistuvia asukkaita).
- Erityisesti voimakkaalle melulle altistuminen on vähentynyt siten, että vuonna 2020 ei ole yli 70 dB päiväajan ja yli 65 dB yöajan keskiäänitasolle altistuvia asukkaita (vanhat asuinalueet).
- Herkimpien väestöryhmien toimipisteiden mm. päiväkotien, leikkipuistojen, koulujen ja vanhainkotien leikki- ja oleskelualueilla alitetaan päiväajan keskiäänitaso 60 dB (vanhat toimipisteet).

Ympäristöpolitiikan meluntorjuntaa koskeva osa-alue koettiin monissa haastattelussa haasteelliseksi. Eräs haastateltava käsitti meluntorjunnan edenneen jossain vaiheessa hyvin, mutta "nyt kuulee, että vähät välitetään". Tavoitteisiin pääsemisen uskottiin nykyisillä panostuksilla olevan epärealistista. Onnistumisen tunnistettiin kuitenkin riippuvan päättäjien panostuksesta. Eräs haastateltava koki meluasioiden olevan esillä tälläkin hetkellä ja poliittista tahtotilaa löytyvän. Tästä ympäristönsuojelun osa-alueesta mainittiin kuitenkin, ettei siihen aina ole käytettävissä tarvittavaa osaamista, ja että on epäselvää, kenen vastuulle se kuuluu, ainakin seudullisesti. Toinenkin haastateltava koki välineiden olevan olemassa, mutta vastuunjaon olevan vaikea hahmottaa.

Vastuunjaon epäselvyyden lisäksi haastateltavat mainitsivat meluntorjunnan haasteiksi kroonisen resurssipulan. Meluntorjunnan rahat ovat ne, jotka ensimmäisenä karsitaan investointisuunnitelmista. Meluympäristöltään vaikeiden, "vanhojen" alueiden tilanteen parantamiseen ei ole rahaa. Muun muassa tästä syystä kaavoituksen merkitys meluntorjunnassa korostui useissa haastatteluissa.

Haastateltavista usea uskoi, että kaavoituksella tavoitteita pystytään saavuttamaan, ja sen suunnitteleminen fiksusti on nykyisten melualueiden kunnostamista tärkeämpi asia. Esimerkiksi koulujen meluympäristöä pystytään huomioimaan enemmän uusien alueiden suunnittelussa. Leikkipuistojen suhteen tilanne kanta-kaupungissa on vaikea. Kuitenkin eräs haastateltava koki, että tavoitteista juuri herkimpien väestöryhmien meluympäristön parantaminen voisi olla helpoiten hoidettavissa, sillä sen kohderyhmä on muita tavoitteita rajatumpi.

Kaikki haastatellut eivät siis kokeneet meluntorjunnan tilannetta lohduttomaksi. Tilanteen uskottiin paranevan pikkuhiljaa, ja aiheen saama huomio koettiin hyväksi. Yhden hallintokunnan haastateltava kertoi, että meluntorjunta on heillä kaikessa huomioitu, ja keinoja torjuntaan löytyy, joten se ei tunnu niin vaikealta.

Valtaosassa Helsingin hallintokunnista meluntorjunnan tavoitteet koetaan hyvin haasteellisiksi, suorastaan epärealistisiksi, joskin osa luottaa tilanteen hiljalleen paranevan. Olennaisena nähdään päättäjien panostus, meluntorjunnan osaaminen, selkeämpi vastuunjako ja riittävät resurssit. Kaavoituksen uskotaan olevan avainasemassa meluntorjunnan tilanteen parantamisessa.

3.4.4 Vesiensuojelu

VESIENSUOJELUN TAVOITTEET

Pitkä aikaväli

- Helsingin oma ravinnekuormitus vesistöihin on vähentynyt entisestään ja ravinteiden hyötykäyttö tehostunut
- Sekaviemäriverkoston ylivuotojen määrä on puolittunut nykytasosta
- Öljyntorjunta estää öljyn pääsyn asutuille rannoille useimmissa olosuhteissa

Keskipitkä aikaväli, Itämeren suojelu

- Helsingin edustan meriympäristö on hyvässä tilassa EU:n meristrategiadirektiivin mukaisesti vuoteen 2020 mennessä
- Helsingin edustan rannikkovesimuodostumien hyvä tila saavutetaan vesienhoitosuunnitelman mukaisilla lisätoimenpiteillä 2027 mennessä
- Helsingin oman öljyntorjunnan vaikuttavuus asutuille rannoille pääsevän öljyn määrään ja laajuuteen on merkittävä useimmissa luonnon olosuhteissa. Helsingin Itämeren saaristoon antama öljyntorjunta-apu on huomattavan tehokasta

Keskipitkä aikaväli, Helsingin pintavesien suojelu

- Helsingin keskeisiin virkistysaariin on rakennettu keskitetty vesihuolto
- Sekaviemäriverkoston ylivuotojen määrä on vähentynyt 20 % nykytasosta
- Kalojen nousuesteet on poistettu 2020 mennessä
- Öljyntorjunta estää vahingon leviämistä ja öljyn kerääminen veden pinnalta sekä rantojen suojelu on tehokasta. Rantojen puhdistustoimintaan on riittävästi kaupungin omia koulutettuja joukkoja.

Useat haastatellut kokivat vesiensuojelun etenevän hyvin. Tällaisenaan tavoitteiden ennustettiin etenevän varmasti helposti. Hyväksi koettiin myös konkreettimpien asioiden esilläolo tavoitteissa. Kuitenkin yksi haastateltava koki raha-

resurssien puutteen esteeksi, ja eräs toinen toivoi, että aihealueelle mietittäisiin uusia tapoja hoitaa asioita kokonaisvaltaisesti.

Yksittäisistä tavoitteista tuli haastatteluissa esiin meriympäristön tilan kohentaminen, öljyntorjunta ja kantakaupungin viemäriverkoston kehittäminen. Yksi haastattava koki meriympäristön hyvän tilan tavoitteena osittain abstraktiksi ja haasteelliseksi jos ei tiedetä mitä konkreettisia toimenpiteitä siihen kuuluu. Itämereen viitattiin toisessa haastattelussa ”ikuisuuskysymyksenä”. Öljyntorjuntaa kuvailtiin suurien kalustoinvestointeja vaativaksi, mutta hyvin suunnitelluksi ja toimivaksi, vaikkakin suuren mittaluokan alusöljyonnettomuuteen varautumisen kerrottiin olevan erittäin haasteellista Suomenlahdella. Kantakaupungin viemäriverkoston kehittäminen mainittiin eräässä haastattelussa kalliiksi ja aika tehottomaksi ympäristön tilan parantamisen kannalta. Tavoitteiksi jäätii haikailemaan tilan varaimista veden imeyttämistarkoituksiin sekä hulevesitulvien ja talvikunnossapidon eli lumikuormien loppusijoituksen näkökulmaa.

3.4.5 Luonnon- ja maaperänsuojelu

LUONNON- JA MAAPERÄNSUOJELUN TAVOITTEET

Pitkä aikaväli, luonto

- Helsingin monimuotoinen kaupunkiluonto on säilynyt erityispiirteineen osana eheytyntä kaupunkirakennetta

Keskipitkä aikaväli, luonto

- Turvataan kattavan viherverkoston ekologinen toimivuus osana seudullista kokonaisuutta
- Säilytetään vakiintuneet luontotyytit ja eliölajit hoitamalla ja ennallistamalla niitä tarvittaessa
- Säilytetään metsien ja soiden luonnolliset rakennepiirteet
- Turvataan kulttuuriympäristöjen luonnon monimuotoisuus kunnostamalla ja hoitamalla niitä pitkäjänteisesti.
- Kompensoidaan viheralueiksi kaavoitetuille alueille rakentaminen kaavoituksen ja viheraluesuunnittelun yhteydessä esimerkiksi parantamalla viheralueiden toiminnallisuutta ja ekologista laatua, ennallistamalla luontokohteita tai luomalla uusia lähiviherympäristöjä

Pitkä aikaväli, maaperä

- Kaupungin alueella oleva pilaantunut maaperä on kunnostettu viimeistään rakentamisen yhteydessä siten, ettei siitä jatkosakaan ole haittaa terveydelle tai ympäristölle

Keskipitkä aikaväli, maaperä

- Kunnostetaan kaupungin alueella olevat vanhat kaatopaikat

Luonnon- ja maaperänsuojelun osa-alue ympäristöpolitiikassa herätti osassa haastateltuja paljon ajatuksia. Toisaalta osa-alueen koetaan olevan aliarvostettu ja unohdettu, toisaalta useiden tavoitteiden uskotaan hoituvan itsestään. Useampi haastateltava tunnisti osa-alueeseen liittyviä vastakkainasetteluja: viheralueet saatetaan yhä nähdä kaupallisen kehityksen hidastajana, ja toisaalta kaupunkirakenteen tiivistäminen esimerkiksi ilmastonmuutoksen torjunnan nimissä saattaa heikentää viheralueiden roolia.

Viheralueita kuvattiin ”kuumaksi perunaksi”. Yksi haastateltava koki, että maaperän suojelusta ollaan pitkään oltu välittämättä. Maaperän toimintojen turvaamisessa viheralueilla uskottiin varmasti olevan tekemistä. Erään haastateltavan kokemuksena oli, että jos luonnon- ja maaperänsuojeluun pyydetään vähänkin rahaa, alkaa valitus. Kerrottiin myös kansalaisjärjestöjen kritisoivan sitä, ettei osaluetta hoideta kokonaisvaltaisesti.

Neljä haastateltua mainitsi maaperän kunnostamisen toteutuvan joka tapauksessa rutiinilla. Helpoimmiksi tavoitteiksi erotettiin luontotyyppi- ja lajistonsuojeluasiat, jotka on määritelty laissa. Näihin on toimivaltaa ja raamit, jolloin ne harvoin kyseenalaistetaan. Sen sijaan esimerkiksi vanhojen kaatopaikkojen kunnostamisessa on resurssipula, jolloin ympäristöpolitiikan kirjaus voi auttaa resurssien saamisessa. Luonnon- ja maaperänsuojelun tavoitteiden uskotaan edistyvän kokonaisvaltaisella suunnittelulla. Eräs haastateltava pohti, että osa-alue voisi olla poliitikkojen keskuudessa vähän nousussa.

Luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen mainittiin hankalaksi aihealueeksi, sillä siihen ei suoraan ja tarkasti velvoiteta lainsäädännössä, eikä sen arviointiin ole olemassa tarpeeksi työkaluja. Pilaantuneiden maiden kunnostamista ei koettu vaikeaksi, mutta sen kerrottiin olevan kovin kallista. Puhdistamista tarvitaan kuitenkin erittäin paljon, sillä hyvät rakennusmaat on jo rakennettu. Eräs haastateltava epäili, etteivät luontaiset ja geologiset rakennepiirteet ole toiveista huolimatta kaavoituksessa määräävässä asemassa. Maamassojen kohdalla haasteeksi on noussut likaantuneiden maiden sijoituspaikkojen puute ja sitä kautta niiden logistiikka. Erikseen tärkeiksi haastatteluissa mainittiin kulttuurimaiseman hoito ja maaperän suojeleminen ylipäänsä.

Osassa haastatteluja luonnon- ja maaperänsuojelu nähtiin asiana, joka hoidetaan kun se tulee eteen. Aihealueella tunnistettiin jonkin verran osaamispuutetta. Yksi haastateltava toivoi tavoitteisiin tarkempaa määrittelyä. Tavoite viheralueiden kompensoinnista nostettiin yhdessä haastattelussa esille ja sen toteuttamiskeinoja ihmeteltiin. Eräessä haastattelussa toivottiin, että tavoitteissa olisi korostunut näkökulma viheralueiden säilyttämisen tärkeydestä. Myös maaperän mahdollisen tiivistymisen estäminen nousi esiin.

Luonnon- ja maaperänsuojelu nähdään Helsingin hallintokunnissa melko helpoksi siltä osin kuin sen tehtävät on määritelty laissa. Vaikeammiksi aihealueiksi koetaan pilaantuneiden maiden kunnostaminen ja luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen. Erityisesti viheralueista puhuttaessa vallalla on vastakkainasetteluja, ja koko luonnon- ja maaperänsuojelun aihealueella tunnistetaan jonkin verran osaamisvajetta.

3.4.6 Hankinnat, jätteet ja materiaalitehokkuus

HANKINTOJEN, JÄTTEIDEN JA MATERIAALITEHOKKUUDEN TAVOITTEET

Pitkä aikaväli

- Kaupungin toimintojen materiaali- ja ekotehokkuus on selvästi parantunut ja ne otetaan huomioon kaikissa investoinneissa, hankinnoissa ja merkittävisissä hankkeissa
-

Keskipitkä aikaväli, hankinnat

- 50 % kaupungin hankintaprosesseista sisältää ympäristökriteerejä vuoteen 2015 mennessä
- 100 % kaupungin hankintaprosesseista sisältää ympäristökriteerejä 2020 mennessä
- Ympäristökriteerit voivat olla joko ehdottomia vaatimuksia tai vertailuperusteita
- Kaikki hallintokunnat ja tytäryhteisöt koulutetaan kestävien hankintojen tekemiseen

Keskipitkä aikaväli, jätteet

- Kaupunkiorganisaation tuottaman yhdyskuntajätteen määrä vakiintuu vuoden 2013 tasolle ja jätemäärä /työntekijä on laskenut 10 % vuoteen 2020 mennessä
- Kaupunkiorganisaation tuottaman yhdyskuntajätteen materiaalihyötykäyttöaste on noussut 10 prosenttiyksiköllä vuoteen 2020 mennessä
- Kaupungin alueella syntyvän yhdyskuntajätteen määrä vakiintuu vuoden 2013 tasolle ja jätemäärä /asukas on laskenut 10 % vuoteen 2020 mennessä
- Rakentamiseen tarvittavien maamassojen, ylijäämämaiden ja pilaantuneiden maiden logistiikka on järjestetty taloudellisesti ja ekotehokkaasti

Laaja ja monipuolinen osa-alue hankinnat, jätteet ja materiaalitehokkuus herätti lähes kaikissa haastatelluissa (25/31 haastateltua) ajatuksia. Käsittelen tässä osiossa ensin osa-alueesta esitettyjä yleisiä kommentteja, sen jälkeen hankintoihin liittyviä vastauksia, jätteistä esitettyjä ajatuksia sekä lopuksi kommentteja materiaalitehokkuudesta.

Yleisesti hankintojen, jätteiden ja materiaalitehokkuuden kerrottiin olevan konkreettisia tavoitteita, jotka ohjaavat toimintaa hallintokunnissa. Yhdessä haastattelussa määriteltiin suoraan hankintojen ja jätteiden koskevan kaikkia hallintokuntia. Niiden arvioitiin vaativan jonkin verran johtamista ja hallintaa, ja seuranta määriteltiin olennaiseksi. Seurannan mahdollistamiseksi peräänkuulutettiin sitä, että tiedot olisivat helposti saatavilla ja jo valmiiksi työstettynä.

Osassa haastatteluja korostui tämän osa-alueen haasteellisuus. Kahdessa haastattelussa tuotiin esille yhteisen käytännön luomiseen vaadittava aika ja panostus. Kaupungin tasolla järjestettävät asiat koettiin suurina, ja alkuun helpoilta vaikuttavien tavoitteiden uskottiin vaikeutuvan käytännön tasolle tuotaessa. Ongelmiksi mainittiin muun muassa resurssipula ja osaamisen puute. Joissain hallintokunnissa arvioitiin olevan myös motivaatiopulaa, sillä vain osa hallintokunnista on asiassa aktiivisia. Mainintoja tuli myös ajanpuutteesta, huonoista resursseista

tietojen saamiseksi, tulkinnanvaraisuudesta sekä yhteistyön puutteesta hallintokuntien välillä yrityksistä huolimatta.

Toisaalta osa-alueen tavoitteiden toteutumisesta esitettiin toiveikkaitakin arvioita. Niiden koettiin olevan muita osa-alueita helpompia siinä mielessä, että ne ovat muita ongelmia yksityiskohtaisempia ja käytännöllisempiä. Jäte-, hankinta- ja materiaalitehokkuusasioille arveltiin olevan vastaanottavainen maaperä. Pitkän aikavälin tavoite nähtiin jossain määrin ympäröyväksi, mutta siitä johtuen myös helpommaksi saavuttaa. Yleisesti ottaen tavoitteiden saavuttamisen koettiin helpottuvan sitä mukaa kun Helsingin kaupungin työntekijöiden keski-ikä alenee ja sitä myötä vastaanottavaisuus ympäristöasioille kasvaa.

Hankinnat nähtiin useissa haastatteluissa merkitykseltään tärkeäksi ja laajuudeltaan mittavaksi aihealueeksi. Tavoitteissa mainittujen ympäristökriteerien todentamista ja erityisesti määrittelyn haasteellisuutta pohti usea haastateltava. Haastateltavien mukaan varsinaisesti ympäristöystävällisiin hankintoihin keskittyvää koulutusta ei ole kaupunkiorganisaatiossa vielä järjestetty.

Yksi haastatelluista koki hankintatavoitteiden olevan hyvin löysiä. Toinen arvioi, etteivät ne ole kauhean vaikeita, vaikkakaan hän ei uskonut tilanteen kääntyvän kovinkaan nopeasti niin kauan kuin hinta on ratkaiseva tekijä. Eräs haastateltava koki hankintojen menneen jossain määrin parempaan suuntaan, muttei ollut varma vaikuttaisivatko ympäristökriteerit tilanteeseen.

Useat haastatellut uskoivat hankintatavoitteiden olevan haastavia. Syiksi mainittiin muun muassa kilpailulainsäädäntö, tavoitteiden soveltaminen vaikeisiin tuotteisiin, resurssipula, työntekijöiden kiire perehtyä ja viestiä aiheesta sekä uudenlaisen tiedon kerääminen ja raportoiminen hallintokunnissa. Eräs haastateltava kiteytti: mistä voi enää tinkiä ja miten voi mitata? Hankintojen kohdalla haastatteluissa korostuikin tavoitteiden tarkemman määrittelemisen ja hallintokuntien raportoinnin tarve. Tällä hetkellä hankintaprosesseja ei pystytä koko kaupungin tasolla seuraamaan. Taloushallinnon järjestelmät ovat hajallaan ja hankintaraportin koostaminen käsityötä.

Jätteet herättivät aiheena haastatteluissa monipuolisia ajatuksia. Osa koki osa-alueen haastavaksi, kun taas osa uskoi tilanteen olevan kohtuullisen hyvä. Yksi haastateltava arveli, etteivät jätteet ole ympäristöpolitiikan kannalta painavimpia aiheita. Joissain organisaatioissa politiikan tavoitteiden ei koettu tuovan mitään lisää heidän toimintaansa. Yksi haastateltu mainitsi esimerkiksi tästä jätteen synnyn ehkäisyn, tosin hän uskoi talouskasvun määrittävän jätemääriä voimakkaammin kuin minkään massiivisen neuvontatyön. Jätteen synnyn ehkäisy ei myöskään tuo kenellekään suoria tuloja.

Moni koki jätteen synnyn ehkäisyn haastavana. Eräskin kommentoi: "Luulen, että jätettä tulee aina vain lisää." Toivottiin, ettei pyrkimys joutuisi törmäyskurssille taloudellisen kasvun kanssa. Haastaviksi mainittiin myös erityisesti rakennusjätteet. Hallintokunnissa työntekijät lajittelevat jätteitä jo totutusti, mutta kahdessa haastattelussa arvioitiin jätemäärien vähentämisen olleen joko haasteellista tai täysin epäonnistunutta.

Toiveikkaammilla linjoilla olleet haastateltavat kokivat jäteasioiden olevan kohtuullisen hyvällä tolalla. Heidän mukaansa prosenttitavoitteet eivät kuulosta mitenkään mahdottomilta, ja jätteiden kierrätys on halusta ja tekemisestä kiinni. Aihe koettiin konkreettiseksi, eikä sen uskottu vaativan paljon, sillä se ei maksa, ja tiedotusta ja koulutusta on olemassa. Jatkossa tärkeiksi kehittämiskohteiksi

mainittiin yhdessä haastattelussa uusiomateriaalien käyttö. Tärkeä huomio muutamassa haastattelussa oli myös se, että nykyisellään raportoitavat jätemäärät ovat arvioita. Yksi haastatelluista kyseenalaisti lukujen etsimisen järkevyyden, kun ne ovat kuitenkin vain arvioita.

Materiaalitehokkuutta kuvailtiin eräässä haastattelussa yhteiskunnalliseksi haasteeksi. Toisessa haastattelussa sen kuitenkin uskottiin paranevan väistämättä. Haastaviksi toteutettaviksi mainittiin kaupungin materiaalivirtojen hallinta sekä maamassojen, erityisesti pilaantuneiden ja ylijäämämaiden, kuljetus. Materiaalitehokkuuteen ja hankintoihin liittyviä vaatimuksia kerrottiin tulevan jo tällä hetkellä laista. Näistä jotkin oli koettu vaativiksi, jotkin sujuivat jo, mutta parannettavaa uskottiin varmasti löytyvän. Eräs haastatelluista kiteytti olennaiseksi, ettei materiaalitehokkuutta aseteta vastakkain talouskasvun kanssa ja toivoi, että löydetäisiin viesti fiksusta materiaalitehokkuudesta.

Kaiken kaikkiaan Helsingin hallintokunnissa nähdään hankinnat, jätteet ja materiaalitehokkuus konkreettisina, mutta haasteellisina ympäristönsuojelun osa-alueina, joiden hoitoon vaaditaan resursseja, osaamista ja tehokasta seuranta. Hankintojen kohdalla korostuu tavoitteiden tarkemman määrittelemisen ja hallintokuntien raportoinnin tarve. Jätteiden osalta olennaisena nähdään haastava jätteen synnyn ehkäisy, jonka kuitenkin tunnustetaan olevan pitkälti halusta ja tekemisestä kiinni. Materiaalitehokkuudesta puhuttaessa haastavina toteutettavina nähdään kaupungin materiaalivirtojen hallinta sekä maamassojen, erityisesti pilaantuneiden ja ylijäämämaiden, kuljetus.

3.4.7 Ympäristötietoisuus ja -vastuullisuus

YMPÄRISTÖTIEOTOISUUDEN JA -VASTUULLISUUDEN TAVOITTEET

Pitkä aikaväli

- Helsingin kaupungin henkilöstön ja asukkaiden ympäristötietoisuus on Euroopan pääkaupunkien kolmen parhaan joukossa
- Kaupunkilaiset ja kaupungin työntekijät ovat sitoutuneita ympäristöpolitiikan tavoitteisiin

Keskipitkä aikaväli

- Helsinki on ympäristökasvatuksen edelläkävijä
- Jokaisella työyhteisöllä on koulutettu ekotukihenkilö
- Helsingiläisten kestävä elämäntapaa tukeva palvelutarjonta tekee ympäristövalinnoista helppoja
- Kaupungin työntekijät ovat tietoisia ympäristövastuullisista toimintatavoista ja ottavat ne huomioon työssään
- Päättäjien hyvä ympäristötietoisuus mahdollistaa ympäristövastuullisten päätösten tekemisen

Ympäristöpolitiikan ympäristötietoisuutta ja -vastuullisuutta koskeva osa-alue koettiin monissa haastatteluissa tärkeäksi ja läheisesti viestintään liittyväksi osa-alueeksi. Kaksi haastateltavaa mainitsi, että pyrkimyksenä on ihmisten asenteisiin vaikuttaminen, mikä voikin olla paljon vaikeampaa kuin vain koulutusten jär-

jestäminen. Kuitenkin usea haastateltava kertoi tämän osa-alueen sujuvan heidän organisaatioissaan hyvin. Eräs haastateltava kertoi, että ympäristöasioiden tärkeyttä on helppo perustella ihmisille, sillä asiat ovat järkeenkäyviä. Tietoisuuden herättäminen koettiin monessa haastattelussa helpoksi, ja siihen pyrittiin muun muassa sisäisellä koulutuksella. Myös viestinnässä, niin organisaation sisäisessä kuin ulkoisessakin, tämä osa-alue on isossa roolissa. Osa-alueen kerrottiin olevan toteutettavissa myös siksi, etteivät sen tavoitteet ole tietyllä tavalla yhtä tarkkoja kuin joissain muissa osa-alueissa. Kahdessa haastattelussa mainittiin erikseen päättäjien kasvanut ja kasvava ympäristötietoisuus.

Kaupungin henkilöstön ympäristötietoisuuteen liittyvä tavoite herätti haastateltavissa työntekijöiden motivaatioon liittyviä ajatuksia. Toivottiin, että ainakin työntekijät olisivat ympäristöpolitiikasta kiinnostuneita ja että ”henkilöstö” tarkoittaisi myös johtoa. Uskottiin, että työntekijät ovat sitoutuneita, kun ympäristöpolitiikan tavoitteet integroidaan kaikkialle. Kiinnostukseen uskottiin myös siksi, että työntekijät ovat nuorentuneet ja sitäkin kautta kiinnostuneempia. Keinot asenteen ja muutoksen myymiseksi työntekijöille jäivät kuitenkin myös mietityttämään haastateltavia.

Tavoite Helsingin edelläkävijyydestä ympäristökasvatuksessa koettiin julistukseksi sekä määrittelemättömäksi ja suureksi tavoitteeksi. Eräs haastateltava arvioi, että kaupunki on tällä hetkellä ympäristökasvatuksessa keskinkertainen, toinen uskoi että tästäkin julistuksesta voi olla hyötyä tukemassa ympäristökasvatuksen edistämistä. Kaupungin ei kuitenkaan tässäkin osa-alueessa uskottu voivan tehdä kaikkea yksin vaan tärkeäksi koettiin myös se, että yritetään saada muutkin toimimaan ympäristön hyväksi. Eräs haastateltava koki ympäristötietoisuuden ja -vastuullisuuden edistämisen paljolti rahakysymykseksi, jossa tahtoa löytyy, mutta tekoja vielä odotellaan. Aihealue koettiin kuitenkin pitkän tähtäimen työksi, jota ei voi olla koskaan liikaa. Kaavoitus mainittiin esimerkiksi kaupungin mahdollisuudesta luoda kestävä elämäntapaa tukevaa palvelutarjontaa, joka tekee ympäristövalinnoista helppoja kaupunkilaisille.

Haasteeksi tämän osa-alueen tavoitteiden toteuttamisessa eriteltiin aiheen viestintä, ympäristön huomioiminen toiminnassa pelkän tietoisuuden lisäksi sekä se, ettei aihe välttämättä tunnu kiinnostavan ihmisiä. Erityisesti teknisemmällä puolella myös kaupungin työntekijöiden motivoiminen voi olla haasteellista. Yksittäisistä tavoitteista vaikeiksi koettiin ympäristötietoisuuden kohoaminen Euroopan pääkaupunkien kolmen parhaan joukkoon, kaupunkilaisten ja työntekijöiden sitoutuminen ympäristöpolitiikan tavoitteisiin sekä kestävä elämäntapaa tukevan palvelutarjonnan mahdollistaminen.

Erityisen paljon haastatteluissa puhuttiin ekotukihenkilötoiminnasta. Muutama haastateltava kertoi toiminnan olevan tärkeää ja menevän hyvin heidän organisaatioissaan. Joidenkin mukaan ekotukihenkilöistä osa toimii aika löyhästi, kun taas joissakin organisaatioissa järjestelmää vasta harkitaan, koska hallintokuntien erilaisuuden takia toiminta ja verkoston ylläpitäminen ei ole kaikille yhtä suoraviivaista. Eräässä haastattelussa uskottiin tavoitteen ekotukihenkilöiden kouluttamisesta sujuvan jouhevasti, mutta olevan eri asia lähteäkö siitä mitään enempää liikkeelle. Ekotukihenkilötoiminnan tehostamista ei nähty mitenkään helpoksi, joissain organisaatioissa toiminta oli ”vähän tökähtänyt”. Eräässä haastattelussa mainittiin ekotukihenkilötoiminnan ja Ekokompassi-järjestelmän olevan järjestetty määräaikailla työsuhteilla, minkä koettiin tekevän niistä aika haavoittuvaisia. Yksi haastateltavista koki ekotukihenkilöissä olevan valtavasti resursseja, jotka pitäisi saada vielä enemmän käyttöön.

Helsingin hallintokunnissa koetaan ympäristötietoisuus ja -vastuullisuus tärkeäksi

ja pääosin hyvin eteneväksi ympäristöpolitiikan osa-alueeksi. Haastavaa on saada ympäristötietoisuus näkymään kaupungin työntekijöiden ja muiden helsinkiläisten toiminnassa. Ekotukihenkilötoiminnassa nähdään paljon hyötyä ja potentiaalia, vaikkakin sen soveltaminen eri hallintokuntien toimintaan ja jatkuvuuden varmistaminen ovat sen luonnollisia haasteita.

3.4.8 Ympäristöjohtaminen ja kumppanuudet

YMPÄRISTÖJOHTAMISEN JA KUMPPANUUKSIEN TAVOITTEET

Keskipitkä aikaväli, ympäristöjohtaminen

- Liikelaitoksilla on käytössä todennettu ympäristöjärjestelmä
- Virastot ja tytäryhteisöt sisällyttävät ympäristöjohtamisen toimintaansa noudattaen kevennettyjen ympäristöjärjestelmien periaatteita
- Ympäristöjohtaminen otetaan osaksi virastojen ja liikelaitosten tulospalkkiojärjestelmää ja muita palkitsemisen muotoja

Keskipitkä aikaväli, kumppanuudet

- Kaupunki hakee aktiivisesti kumppanuuksia ja verkostoituu yritysten ja muiden sidosryhmien kanssa ympäristöpolitiikan tavoitteiden toteuttamiseksi tukien samalla kaupungin elinkeinostrategian toteutumista
- Ekokompassi-järjestelmä on tunnettu väline pk-yritysten ympäristöhallinnan parantamiseksi ja se on kaikkien pääkaupunkiseudun pk-yritysten saatavilla
- Itämerihaasteen on vastaanottanut 300 toimijaa, joita kaupunki tukee laadukkaiden ja Itämeren suojelua tehostavien toimenpiteohjelmien toteuttamiseksi
- Kaikille kaupungissa järjestettävälle suurtaapahtumille laaditaan ympäristöohjelma tai -suunnitelma

Ympäristöjohtaminen ja kumppanuudet herättivät monien muiden ympäristöpolitiikan osa-alueiden tavoin haastatelluissa vahvoja mielipiteitä suuntaan jos toiseenkin. Viidessä haastattelussa kerrottiin ympäristöjohtamisen olevan olennainen ja pitkäaikainen osa organisaation toimintaa. Monissa muissakin haastatelluissa tuli esiin usko siihen, että tämä osa-alue on hyvässä vauhdissa ja etenee varmasti hyvin. Eräs haastateltu pohti heidän tekevän organisaatiossa paljon, mutta olevan kenties liian vaatimattomia sen tuomisessa esille. Yhteistyön uskottiin kumppanuuksien osalta lisääntyvän. Muissakin yhteyksissä esille tulneiden sukupolvenvaihdosten uskottiin johtavan siihen, että johtokin ymmärtää ympäristöjärjestelmien päälle.

Toisaalta ympäristöjohtaminen nähtiin myös vieraana, vaikeana ja hämäränä käsitteenä. Mainittiin, että selkeästi pitäisi kouluttaa mitä ympäristöjohtaminen tarkoittaa, ja toisaalta siirtyä sanoista tekoihin. Haasteiksi osa-alueella mainittiin asenneongelmat, ikuinen resurssipula, yhteistyön puute muiden kanssa, kiire, suuren organisaation haasteet, johdon saaminen mukaan ja sitouttaminen sekä se, että aktiiviset kumppanuudet alkaisivat oikeasti tuottaa uusia ratkaisuja. Ym-

päristöjohtamisesta mietittiin, miten se saataisiin kautta linjan paremmin osaksi arjen työtä. Yksi haastateltava myös koki, ettei vielä ole selkeästi kerrottu mitä se Helsingin kaupungilla on, ja liittyykö se vain joillekin vai kaikille hallintokunnille.

Ympäristöjohtamisen ottaminen osaksi virastojen tulospalkkiojärjestelmää nähtiin parissa haastattelussa hienoksi ideaksi. Toisaalta sen ennustettiin olevan myös haasteellista, eikä sen toivottu olevan ainoa ympäristöjohtamista ohjaava järjestelmä. Viisi haastateltua mainitsi organisaatiossaan olevan käytössä jonkinasteinen ympäristöjärjestelmä. Myös tapahtumien ympäristökriteerit mainittiin tulossa olevana asiana. Kaksi haastateltua mainitsi olemassa olevista kumppanuuksistaan.

Ympäristöjohtamisen ja kumppanuuksien koetaan Helsingin hallintokunnissa toimivan pääsääntöisesti hyvin. Ympäristöjohtamisen osalta on kuitenkin havaittavissa tarvetta koulutukselle osassa hallintokuntia. Yhteistyön uskotaan kumppanuuksien osalta lisääntyvän. Ympäristöjohtamisen ottaminen tulospalkkiojärjestelmään saa varovaisen positiivisen vastaanoton, mutta ainoaksi johtamisen keinoksi sitä ei toivota.

3.5 Keinot toteuttaa tavoitteita

Haastateltaville esitettiin seitsemän eri vaihtoehtoa keinoista tai välineistä, joilla heidän organisaatiossaan voitaisiin ympäristöpolitiikan tavoitteita lähteä toteuttamaan. Näistä he pohtivat, mitkä olisivat heidän mielestään hyviä ideoita tavoitteiden toimeenpanemiseksi. Useat mainitsivat monien keinojen olevan jo käytössä heidän organisaatiossaan, mutta tässä selvityksessä keskitytään niihin keinoihin, joita haastateltavat haluaisivat vielä kokeilla.

Suosituimmaksi keinoksi (14/31 haastateltua) haastateltavien vastauksissa nousi selkeiden välitavoitteiden asettaminen. Niiden toivottiin helpottavan toteutusta ja etenemisen hahmottamista. Monet kokivat välitavoitteiden nousevan heidän oman organisaationsa ympäristöohjelmasta, joka oli useissa tapauksissa parhailaan päivitettävänä tai valmistumassa. Välitavoitteita toivottiin esimerkiksi vuoden tai kahden välein.

Hankkeet ja projektit keinoina toteuttaa ympäristöpolitiikan tavoitteita saivat myös paljon kannatusta (12/31 haastateltua). Ne mainittiin keskeisiksi, hyviksi keinoiksi, joiden avulla voi myös hakea parhaita käytäntöjä kokeilumielessä. Yksi haastateltava toivoi hankkeisiin ja projekteihin enemmän satsausta ja tarkensi, että erityisesti tutkimusluonteisille, esimerkiksi päästöjen systemaattisen seurantaan keskittyville hankkeille olisi tarvetta. Hankkeet nähtiin myös hyvänä tapana tuoda tavoitteet konkreettisemmalle tasolle politiikan etenemisen varmistamiseksi.

Suosituksi keinoksi nousi myös yhteistyön kehittäminen esimerkiksi muiden hallintokuntien tai yritysten kanssa (12/31 haastateltua). Kaksi haastateltua mainitsi yhteistyön kehittämisen olevan se tärkein tai merkittävin keino. Vaikka yhteistyötä mainittiin olevan, toivottiin sen selkiyttämistä ja tehostamista. Konkreettisena esimerkkinä yhteistyöstä esitettiin yhteisten, tietyille työntekijäkohderyhmille tarkoitettujen koulutusten järjestämistä ympäristöasioista. Näissä kaupunkiorganisaatiossa piilevää tietoutta ja hyviä käytäntöjä voitaisiin jakaa kaikkien hyödyksi. Ympäristökeskuksen haastateltujen keskuudessa yhteistyön koordinointi koettiin keskeiseksi.

Useat haastateltavat (11/31 haastateltua) mainitsivat osaamisen kehittämisen esimerkiksi koulutuksella olevan hyvä keino tavoitteiden toteuttamiseksi. Monet ympäristöpolitiikan käsittelemät aiheet vaativat erityisosaamista, jota on hankittava jatkuvalla koulutuksella. Toisaalta moni vastaaja koki osaamista olevan organisaatiossa jo tarpeeksi tai koulutusten ainakin olevan hyvin saavutettavissa tarvittaessa. Yhtä yleisesti (11/31 haastateltua) mainittu keino oli ympäristöjohtaminen esimerkiksi (kevennetyllä) ympäristöjärjestelmällä. Muutama vastaaja mainitsi ympäristöjohtamisen esimerkiksi järjestelmän muodossa olevan juuri lähiaikoina pyörähtämässä organisaatiossa käyntiin. Ympäristöjohtamisen maininneet haastateltavat pitivät sitä itsestään selvänä osana ympäristöpolitiikan toimeenpanoa.

Yksityiskohtaisempana keinona ympäristöpolitiikan toteuttamiseksi oli ympäristöasioiden ottaminen osaksi tulospalkkiojärjestelmää. Yli neljäsosa haastatelluista (8/31 haastateltua) koki tämän hyväksi vaihtoehdoksi. Monissa organisaatioissa joitakin ympäristötavoitteita oli ollut tai on yhä tulospalkkiojärjestelmän osana. Keinon motivaatiovaikutuksista ei kuitenkaan aina oltu varmoja. Yksi haastatelluista uskoi tulospalkkiotavoitteilla saatavan todella paljon aikaan. Kolme haastateltua kertoi ympäristöaiheisten tavoitteiden olevan parhaillaan tulossa osaksi tulospalkkiojärjestelmää.

Motivaation parantaminen esimerkiksi tiedottamalla tai osallistamalla työntekijöitä innosti yli neljäsosaa haastatelluista (9/31 haastateltua). Joissain organisaatioissa kyse oli tarkalleen ottaen hyvän motivaation tarkemmasta suuntaamisesta. Erään suuren hallintokunnan työntekijä pohti, kuinka sitä motivaatiota oikeasti parannetaan. Hän mietti, olisiko paikallaan tarjota ympäristöjohtamisen vastuuhenkilöille muutosjohtamisen koulutusta. Kaksi haastateltua mainitsi motivaation parantamisen erityisen tärkeäksi keinoksi.

Viisi haastateltua mainitsi keinoja annettujen vaihtoehtojen ulkopuolelta. Kaksi haastateltua peräänkuulutti tulosten todentamista, seuranta ja raportointia erityisenä toimeenpanon keinona. Eräässä hallintokunnassa kaupungin sisäinen tarkistus oli koettu erittäin hyväksi. Myös omassa organisaatiossa valmisteilla oleva laaja-alainen strategia mainittiin sellaiseksi, jolla toimeenpanon ongelmia pyritään erityisesti ratkaisemaan. Myös viestinnällistä keinoja tai organisaation sisäistä keskustelua kaivattiin toteutuksen keinoksi.

Helsingin hallintokunnissa ympäristöpolitiikan tavoitteita lähdetään toteuttamaan innokkaimmin selkeitä välitavoitteita asettamalla, hankkeilla ja projekteilla, yhteistyötä ja osaamista kehittämällä, motivaatiota parantamalla ja ottamalla ympäristöasiat osaksi tulospalkkiojärjestelmää.

3.6 Ympäristöpolitiikan uskottavuus

Kun haastateltavilta kysyttiin, kuinka uskottavana he pitävät ympäristöpolitiikkaa, ylivoimainen enemmistö (21/31 haastateltua) vastasi sen olevan pitkälti uskottava. Kahdeksan vastaajaa kallistui ”ehkä”-vastauksen puolelle arvioiden esimerkiksi, että uskottavuus riippuu tulevasta toteutuksesta ja sille suunnatuista resursseista. Monet perustelivat politiikan uskottavuutta sillä, että kaupunginvaltuusto on hyväksynyt asiakirjan. Kaksi haastateltua eivät selkeästi pitänyt politiikkaa uskottavana, molemmat viitaten liian korkealle asetettuihin tavoitteisiin ja haaveiluun.

Noin kolmasosa haastatelluista (10/31 haastateltua) uskoi, että ympäristöpolitiikan tavoitteet voidaan saavuttaa osittain. Selkeästi tavoitettavissa niiden uskoi olevan kahdeksan haastateltua. Noin kymmenen haastateltua arvioi hieman epätarkemmin, että tavoitteet voidaan ehkä tai lähes saavuttaa, tai pohdiskeli sen olevan ennustamattomissa. Kaksi haastateltavaa epäili toteutumista, mutta nämä eivät olleet samat kaksi, joiden mielestä politiikka ei ole uskottava.

3.7 Ympäristöpolitiikan positiiviset vaikutukset

Kahtakymmentäkahdeksaa haastateltua pyydettiin haastattelun osana ”ennustamaan”, mitä positiivisia vaikutuksia tai käytötapoja kaupungin uudella ympäristöpolitiikalla voisi olla. Haastateltuja kehoitettiin miettimään muitakin mahdollisia hyötyjä kuin se, että kirjatut tavoitteet toteutuisivat. Apuna kannustettiin käyttämään mahdollisia aiempia kokemuksia vastaavanlaisten ohjelmien tai strategioiden valmistelusta ja toimeenpanosta. Viisi haastateltua ei osannut ottaa aiheeseen kantaa.

Ylivoimaisesti useimmin (8/28 haastateltua) haastatteluissa mainittiin positiiviseksi vaikutukseksi oppiminen ja tietoisuuden kasvaminen. Lähes yhtä usea (6/28 haastateltua) uskoi myös verkostoitumisen olevan ympäristöpolitiikan edesauttama positiivinen vaikutus. Ennustettiin myös, että yhteistyö tulevaisuudessa vain laajentuu, esimerkiksi aktiivisempaan ylikunnalliseen yhteistoimintaan. Neljä haastateltua mainitsi olennaiseksi sen, että ympäristöpolitiikka tuo ympäristöasiat esille ja pitää ne keskusteluissa. Tämän uskottiin nostavan ympäristöasioiden merkitystä virastojen työssä ylipäänsä. Se pitää asiaa esillä myös ulospäin ja näyttää, miten sitä hoidetaan järjestelmällisesti ja suunnitelmallisesti.

Sitoutuminen mainittiin (3/28 haastateltua) politiikan valmisteluprosessin erityiseksi vaikutukseksi. Hyvin aseteltujen tavoitteiden ennustettiin kulkeutuvan myös muiden organisaatioiden tavoiteohjelmiin, ja tämän taas koettiin edistävän pitkäjänteisyyttä. Kaupungin suurimpia ympäristölinjauksia ja -tavoitteita summaavan ympäristöpolitiikan nähtiin useassa haastattelussa (3/28 haastateltua) vahvistavan kokonaisvaltaista tarkastelua. Spekulointiin, voisiko kokonaiskuvan muodostuminen tuoda enemmän painoarvoa asioille, joita muuten lykättäisiin säästösyistä. Jotkin asiantuntijat uskoivat asiakirjan myös auttavan heitä perustelemaan haluamiaan toimenpiteitä.

Olennaiseksi vaikutukseksi mainitsi kolme haastateltua tiedonsiirron ja erilaisten näkemysten esiintulon politiikan valmistelu- ja toimeenpanoprosessissa. Mainittiin muun muassa, että ympäristöpolitiikka on keino saada itsepäisiä virastoja ”mukaan talkoisiin”. Näkemysten vaihto onnistuu erityisesti työryhmissä, joissa uskottiin syntyvän monenlaisia ideoita, kunhan sille jätettäisiin tilaa.

Ympäristöpolitiikan lopputuloksen uskottiin (2/28 haastateltua) auttavan selkeän ja tiivistetyn käsityksen muodostamisessa. Etua nähtiin myös siinä, että ne jotka eivät valmistelutyössä olleet mukana voivat saada käsityksen siitä, missä kaupungin ympäristötyössä mennään. Kaksi haastateltua uskoi politiikalla olevan huomattavakin symbolinen arvo. Lisäksi joku uskoi politiikan imagoasiaksi kaupunkien välillä, kun taas toinen koki sen antavan vakuuttavuutta ja uskoa siihen, että ympäristöasioihin on kaupunkina sitouduttu. Valmiin asiakirjan koettiin helpottavan hallintokuntien tilannetta, kun niissä voidaan viitata selkeään kokonaisuuteen, johon on sitouduttu.

Kaksi haastateltua arveli politiikasta voivan olla hyötyä kuntalaisillekin, vaikka tämän mainittiin riippuvan viestinnästä. Ympäristöpolitiikan toisaalta koettiin jo itsessään parantavan ja selkiyttävän ympäristöasioiden viestimistä. Sen spekuloidiin antavan kuntalaisille ja muille kunnille tietoa sekä mahdollisesti avaavan keskustelua. Myös asukasyhdistykset ja yritykset mainittiin mahdollisina hyötyjinä ja vastauksien saajina. Muita mainittuja positiivisia vaikutuksia oli ympäristötyön seurannan ryhdistäytyminen. Eräs skeptisempi haastateltu arvioi, että jos ja kun positiivisia vaikutuksia edes on, ne ovat tulleet valmisteluprosessin kautta sekä mahdollisesti ympäristökeskuksen tekemästä kierroksesta hallintokuntien johtoryhmissä toimeenpanon alussa.

Kun Helsingin hallintokuntien asiantuntijoita pyydettiin ennustamaan mitä positiivisia vaikutuksia kaupungin uudella ympäristöpolitiikalla voisi olla, mainittiin useimmin oppiminen ja tietoisuuden kasvaminen, prosessissa mukana olleiden verkostoituminen sekä ympäristöasioiden esille tuominen ja pitäminen keskustelussa. Lisäksi valmisteluprosessin uskotaan parantaneen tulevaa sitoutumista politiikan tavoitteisiin ja edistäneen tiedonsiirtoa ympäristöasioista. Ympäristöpolitiikan nähdään vahvistavan ympäristöasioiden kokonaisvaltaista tarkastelua ja selkeän, tiivistetyn käsityksen muodostumista. Poliitiikalla uskotaan olevan myös symbolinen arvo, ja sen avulla voidaan perustella haluttuja toimenpiteitä. Hyötyä ympäristöpolitiikasta uskotaan olevan myös kuntalaisille laajemmin.

3.8 Mitä vielä tarvitaan?

Kysymys siitä, mitä vielä tarvitaan ympäristöpolitiikan toteutumiseksi, herätti monipuolisia ja usein melko yleisellä tasolla liikkuvia vastauksia. Näistä useimmin mainittuja olivat raha tai resurssit, konkreettiset toimenpiteet, sitoutuminen tai halu toteuttaa politiikkaa sekä johdon sitoutuminen tavoitteisiin. Useampia mainintoja saivat myös työ, asennemuutos, kokonaisuuden hahmottaminen, toimenpideohjelma, mittarit, tunnettavuus, työryhmät, seuranta/raportointi, tiedon valuminen alas johdolta, virastojen välinen yhteistyö, hyvä tahto, poliittinen tuki/tahto sekä koulutus.

4 Yhteenveto ja päätelmiä

Haastattelukierros Helsingin kaupungin hallintokunnissa, liikelaitoksissa ja kuntayhtymissä osoittaa päivitetyn ympäristöpolitiikan kiinnostavan ja herättävän kaupunkioorganisaatiossa paljon ajatuksia, jotka saattavat olla myös keskenään vastakkaisia.

Kaikki ympäristöpolitiikan kahdeksan osa-aluetta herättävät kaupungin asiantuntijoissa monipuolisesti ajatuksia painottuen luonnollisesti kunkin asiantuntijan omaan erityisosaamisalueeseen. Ilmastonsuojelu koetaan tärkeäksi osa-alueeksi, vaikkakin prosentuaaliset tavoitteet tuntuvat haasteellisilta. Ilmansuojelun suhteen ollaan hieman pessimistisempiä, sillä vaikuttamismahdollisuudet ilmansaasteiden tasoon tuntuvat kaupungin asiantuntijoista harmittavan pieniltä. Samoin meluntorjunnan suhteen ollaan skeptisiä erityisesti nykyisten alueiden suhteen, ja uusien alueiden suhteen painotetaan kaavoituksen merkitystä. Sen sijaan vesiensuojelun tavoitteiden ennustetaan etenevän helposti, ja nykytila koetaan hyväksi.

Luonnon- ja maaperänsuojelun osa-alueessa laissa määriteltyt tehtävät koetaan helpoiksi, kun taas pilaantuneiden maiden kunnostaminen ja luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen nähdään vaikeampina tavoitteina. Hankinnat, jätteet ja materiaalitehokkuus kirvoittavat konkreettisuudellaan paljon kommentteja, mutta kaiken kaikkiaan kyseisten tavoitteiden mittaaminen ja todellinen saavuttaminen nähdään haasteellisena. Ympäristötietoisuuden ja -vastuullisuuden koetaan etenevän pääasiassa hyvin, vaikkakin haasteellisena pidetään tietoisuuden näkymistä myös toimintana. Ympäristöjohtaminen ja kumppanuudet toimivat pääsääntöisesti hyvin, ja ympäristöjohtamisen ottamiseen osaksi tulospalkkiojärjestelmää suhtaudutaan varovaisen positiivisesti.

Haastatteluissa tuli ilmi haastateltavien tunne siitä, että ympäristöpolitiikka on tärkeä ja voi auttaa heitä omassa organisaatiossaan esimerkiksi silloin, kun he yrittävät perustella ympäristöasioiden tärkeyttä. Kuitenkin moni oli huolissaan siitä, miten politiikka saataisiin toimeenpantua onnistuneesti ja vaikuttavasti. Haastatteluissa usein kuultu pelko oli, että asiakirja hautautuu ja unohtuu, ja että siitä tulee yksi muiden joukossa, eikä osa jokaisen kaupungin työntekijän arkipäivää. Yleisemmällä tasolla toivottiinkin, että kaupungin lukuisat linjaukset ja toiveet selkiytyisivät, eikä hallintokuntiin kohdistuisi ristiriitaisia vaatimuksia. Tärkeää olisi myös antaa hallintokunnille välineet mitata todellisesti heiltä pyydettyjä tietoja esimerkiksi jättemääristä ja energiankulutuksesta.

Tärkeäksi teemaksi haastatteluissa nousi yhteistyö hallintokuntien ja laajemmin kaikkien kaupungissa vaikuttavien organisaatioiden välillä. Haastattelijalle muodostui joissain tilanteissa käsitys, että monissa hallintokunnissa epäonnistuneiden yhteistyöyritysten jälkeen nähdään jokin toinen hallintokunta tietynlaisena ja tiettyjä asioita haluavana. Tällaisesta ennakkokäsityksestä on vaikea päästä eroon. Tällöin myös yritykset kommunikoida ja tehdä yhteistyötä vähenevät, kun eri toimijat olettavat tietävänsä, miten toiset asiaan suhtautuisivat. Tämä vaikeuttaa tulevaa yhteistyötä ja hiertää välejä, jolloin moni hedelmällinen yhteistyöprojekti jää toteuttamatta. Eri hallintokuntien väliselle yhteistyölle voisikin toivoa entistä avoimempaa, ennakkoluulotonta areenaa, jossa ympäristön tilan edistämiseksi esitettyjä uusia ideoita mietittäisiin yhdessä. Toisaalta tällaisen mahdollistamiseksi pitäisi ympäristöasiantuntijoilla olla enemmän aikaa, sillä nykyisellään työntekijöiden kuormittuneisuus ja kiire nousivat olennaiseksi esteeksi ympäristöpolitiikan tavoitteiden toteuttamista pohdittaessa.

Kaiken kaikkiaan ympäristöpolitiikka ja sen valmisteluprosessi saivat pääosin positiivista palautetta, ja haastateltavat pohtivat tavoitteiden toteuttamista monesta näkökulmasta. Poliitiikan toimeenpanoon kohdistuu monia odotuksia, mutta myös uskoa sen onnistumiseen löytyy laajalti.

Lähteet

Helsingin kaupunki (2012a): Helsingin kaupungin ympäristöpolitiikka. Hel.fi: Helsingin kaupungin ympäristöpolitiikka.

http://www.hel.fi/hki/Ymk/fi/Ymp_riist_ohjelmat/Helsingin+kaupungin+ymp_riist_politiikka

Helsingin kaupunki (2012b): Liite 1, Helsingin kaupungin ympäristöpolitiikan päivittämisen taustamuistio. Hel.fi: Helsingin kaupungin ympäristöpolitiikka.

http://www.hel.fi/hki/Ymk/fi/Ymp_riist_ohjelmat/Helsingin+kaupungin+ymp_riist_politiikka

Liitteet

1 Haastattelurunko

Useiden kysymysten kohdalla kysyttiin tarkentavia tai aihealueeseen liittyviä lisäkysymyksiä. Kuitenkin tiettyjen hallintokuntien kohdalla oli haastattelun rakennetta muutettava siksi, etteivät kaikki kysymykset soveltuneet kaikille haastatelluille. Tässä yleisin haastattelurunko.

1. Millaiseksi kuvailisitte ympäristöpolitiikan valmisteluprosessia?
2. Oletko joskus aiemmin osallistunut tai seurannut jonkin politiikan tai vastaavan ohjelman valmistelua ja toimeenpanoa? Millainen se oli?
a. *Millaisia positiivisia käyttötapoja tai vaikutuksia tällä ympäristöpolitiikalla voi kokemuksenne mukaan olla?*
3. Kuinka merkittävänä pidätte tätä ympäristöpolitiikkaa?
4. Tukeeko ympäristöpolitiikka Helsingin vihreää kasvua?
5. Minkälainen ja mille ajanjaksolle virastonne oma strategia on? Onko siinä erikseen ympäristöasioita?
6. Miten mielestänne ympäristöpolitiikka kytkeytyy
 - a. strategiaanne
 - b. talouden ja toiminnan suunnitteluun? (*talousarvio ja -suunnitelma*)
 - c. virastonne ympäristöjärjestelmään (tai –johtamiseen)?
7. Mitkä ovat *teidän mielestänne* virastonne kannalta keskeisimmät ympäristöpolitiikan osa-alueet/tavoitteet?
8. Millaisia mahdollisuuksia ympäristöpolitiikka tarjoaa
 - virastonne ympäristöasioiden hoitamiseen ja kehittämiseen?
 - muihin toimialalta nouseviin haasteisiin reagoimiseen?
9. Mitkä ympäristöpolitiikan tavoitteet mielestänne etenevät helposti ja hyvin? Miksi?
10. Mitkä ympäristöpolitiikan organisaatiotanne koskevat tavoitteet näette haasteellisimpina?
 - a.** *Voitteko nimetä joitakin esteitä näiden toimeenpanolle?*
Esimerkit:
 - viestinnän haasteet
 - resurssipula
 - osaamisen puute
 - motivaatiopula
 - kiire / työntekijöiden kuormittuneisuus
 - yhteistyön puute oman organisaation sisällä
 - yhteistyön puute muiden hallintokuntien ja sidosryhmien kanssa
 - tavoitteiden abstrakti luonne
 - organisaation ulkopuolelta tulevat haasteet
 - muu, mikä?
 - b.** *Onko teillä näkemyksiä siitä, kuinka esteet voitaisiin ylittää / kääntää toiminnaksi?*
 - c.** *Mitkä ovat keskeiset yhteistyötahot haasteellisten tavoitteiden saavuttamiseksi?*
 - d.** *Mitkä ovat kolme keskeisintä toimenpidettä, kun ajattelette virastonne kohdalla ympäristöpolitiikan toteuttamista?*

11. Mitä keinoja/välineitä teillä on toteuttaa tavoitteita?

Esimerkit:

- selkeiden välitavoitteiden asettaminen
- motivaation parantaminen esim. tiedottamalla tai osallistamalla työntekijöitä
- ympäristöasiat osaksi tulospalkkiojärjestelmää
- ympäristöjohtaminen esim. (kevennetyllä) ympäristöjärjestelmällä
- osaamisen kehittäminen, esim. koulutukset
- hankkeet ja projektit
- yhteistyön kehittäminen esim. muiden hallintokuntien tai yritysten kanssa
- muu, mikä?

12. Mitä vielä tarvitaan, jotta ympäristöpolitiikka toteutuu?

13. Millaisia välineitä teillä on edellisen vuoden toimenpiteiden/indikaattoreiden vuosittaiseen raportointiin ympäristöraportoinnin yhteydessä? Millaisia vielä tarvitsisitte?

14. Miten uskottava ympäristöpolitiikka mielestänne on?

a. Uskotteko, että tavoitteet voidaan saavuttaa?

2 Haastatellut hallintokunnat, liikelaitokset ja kuntayhtymät

- 1) Hankintakeskus
- 2) Helsingin Energia
- 3) HKL
- 4) Helsingin seudun ympäristöpalvelut (HSY)
- 5) Kaupunginkirjasto
- 6) Kaupunkisuunnitteluvirasto
- 7) Kiinteistövirasto
- 8) Nuorisoasiainkeskus
- 9) Opetusvirasto
- 10) Palmia
- 11) Pelastuslaitos

KUVAILULEHTI / PRESENTATIONSBLAD / DOCUMENTATION PAGE

Julkaisija Utgivare Publisher	Helsingin kaupungin ympäristökeskus Helsingfors stads miljöcentral City of Helsinki Environment Centre	Julkaisuaika/Utgivningstid/ Publication time Syyskuu 2013 / September 2013	
Tekijä(t)/Författare/Author(s)		Elina Mattero	
Julkaisun nimi Publikationens titel Title of publication		Selvitys Helsingin kaupungin ympäristöpolitiikan toimeenpanosta Redovisning av implementering av Helsingfors miljöpolitik Report on of Implementation of the Environmental Policy of the City of Helsinki	
Sarja Serie Series		Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja Helsingfors stads miljöcentrals publikationer Publications by City of Helsinki Environment Centre	Numero/Nummer/No. 14/2013
ISSN 1235-9718		ISBN 978-952-272-527-1	ISBN (PDF) 978-952-272-528-8
Kieli Språk Language		Koko teos / Hela verket / The work in full Yhteenveto/Sammandrag/Summary Taulukot/Tabeller/Tables Kuvatekstit/Bildtexter/Captions	fin fin, sve, eng fin fin
Asiasanat Nyckelord Keywords		ympäristöpolitiikka, toteutuminen, arviointi miljöpolitik, implementering, utvärdering environmental policy, implementation, review	
Lisätietoja Närmare upplysningar Further information		Markus Lukin, puh./tel. (09) 310 31606 Sähköposti/e-post/e-mail: etunimi.sukunimi@hel.fi/ fornamn.efternamn@hel.fi / first name.surname@hel.fi	
Tilaukset Beställningar Distribution		 Sähköposti/e-post/e-mail: ymk@hel.fi	

Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja 2012

1. Iivonen, V. Ravintoloiden pizzatäytteiden mikrobiologinen laatu Helsingissä 2010
2. Yrjölä, T., Viinanen, J. Keinoja ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi Helsingin kaupungissa
3. Salla, A., Nurmi, P., Riipinen, M. Lumen läjityksen ympäristövaikutukset Helsingissä
4. Muurinen, J., Pääkkönen, J.-P., Räsänen, M., Vahtera, E., Turja, R., Lehtonen, K. Helsingin ja Espoon merialueen tila vuosina 2007–2011. Jätevesien vaikutusten velvoitetarkkailu.
5. Savola, K. Helsingin metsien kääpäselvitys 2011
6. Miettinen, O. Orvakkalajistoselvitys Veräjämäen, Patolan ja Talin alueilla 2011
7. Karreinen, A. Grillikioskit ja niissä myytävien elintarvikkeiden mikrobiologinen laatu Helsingissä 2011
8. Määttä, A., Pynnönen, T., Parviainen, S., Kokkonen, J., Korhonen, J., Kontkanen, O., Jääoja, J., Hänninen, O., Keskinen, A., Huhtinen, T., Lahti, T., Kilpi, L., Viinikainen, M. Helsingin kaupungin meluselvitys 2012
9. Määttä, A., Pynnönen, T., Parviainen, S., Kokkonen, J., Korhonen, J., Kontkanen, O., Jääoja, J., Hänninen, O., Keskinen, A., Huhtinen, T., Lahti, T., Kilpi, L., Viinikainen, M. Helsingfors stads bullerutredning 2012
10. Yrjölä, R., Kontiokorpi, J., Luostarinen, M., Santaharju, J., Sarvanne, H., Tanskanen, A., Vickholm, J. Vuosaaren satamahankkeen linnustoseuranta 2011. Vuoden 2011 tulokset ja vuosien 2001–2011 seurannan yhteenveto.
11. Nyyssönen, M. Tapahtumien ympäristöasiat – tarvekartoitus
12. Haahla, A., Heinonen-Guzejev, M. Melun terveysvaikutukset ja ympäristömelun häiritsevyys
13. Wahlman, S. Yleisten uimarantojen hygieniä, uimavesiluokitus ja kuluttajaturvallisuus Helsingissä vuonna 2012
14. Pakkala, E. Hallinnolliset pakkokeinot Helsingin kaupungin ympäristökeskuksessa 2009–2011
15. Huuska, P., Miinalainen, M. (toim.). Katsaus Helsingin ympäristön tilaan 2012

Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja 2013

1. Hämäläinen, A. Jäähdytettyjen ruokien hygieeninen laatu 2012
2. Öjst, H. Sushin mikrobiologinen laatu vuonna 2012
3. Saarijärvi, P., Riska, T., Mäkelä, H.-K., Laine, S. Voileipätäytteiden mikrobiologinen laatu Helsingissä 2011
4. Summanen, E. Ympäristönsuojelumääräysten noudattaminen rakennustyömailla Helsingin kaupungin alueella
5. Borgström, O. Myymälöiden palvelumyynnissä olevien sellaisenaan syötävien elintarvikkeiden mikrobiologinen laatu Helsingissä vuosina 2010 ja 2011
6. Kupiainen, K., Ritola, R. Nastarengas ja hengitettävä pöly. Katsaus tutkimuskirjallisuuteen.
7. Männikkö, J. - P., Salmi, J. Ympäristövyöhyke Helsingissä ja eräissä Euroopan kaupungeissa vuonna 2012
8. Vahtera, E., Hällfors, H., Muurinen J., Pääkkönen J.-P., Räsänen, M. Helsingin ja Espoon merialueen tila vuonna 2012. Jätevesien vaikutusten velvoitetarkkailu
9. Meriläinen, M.-K. Ravintoloiden riisin ja lihan hygieeninen laatu Helsingissä 2011
10. Pakarinen, R. Helsinkiläisten kattolokit ja valkoposkihanhet
11. Harjuntausta, A., Kinnunen, R., Koskenpato, K., Lehtikainen, P., Leppänen, M., Nousiainen, I. Valkoposkihanhasta aiheutuvien haittojen lieventäminen
12. Espoon seudun ympäristöterveys, Helsingin kaupungin ympäristökeskus, Keski-Uudenmaan ympäristökeskus, Vantaan ympäristökeskus ja MetropoliLab Oy. Elintarvikehuoneistoissa käytettävän jään hygieeninen laatu pääkaupunkiseudulla vuonna 2012
13. Pynnönen, P. Vanhankaupunginlahden sudenkorentoselvitys 2012
14. Mattero, E. Selvitys Helsingin kaupungin ympäristöpolitiikan toimeenpanosta